

ÁLLAMIGAZGATÁSI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK

TÁMOP 4.1.3 – Adattár Alapú Vezetői Információs Rendszer (AVIR)

Készült az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. megbízásából

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK	3
2. ÁGAZATI ÉS FUNKCIONÁLIS INFORMÁCIÓS RENDSZEREK	4
3. AZ ÁLLAMI STATISZTIKA INFORMÁCIÓS RENDSZERE.....	6
4. A HELYI ÖNKORMÁNYZATOK INFORMÁCIÓS RENDSZEREI.....	8
5. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI SZERVEK INFORMATIKÁJA	11
5.1 A BÍRÓSÁGI INFORMATIKA	11
5.2 ÜGYÉSZSÉGI INFORMATIKA	13
5.3 A BÜNTETŐJOGI JOGTERÜLET RENDSZEREI	15
5.3.1 Az <i>Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészégi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS)</i>	15
5.3.2 A <i>büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység információs rendszere</i>	17
6. CÉGINFORMÁCIÓS ÉS ELEKTRONIKUS CÉGELJÁRÁSBAN KÖZREMŰKÖDŐ SZOLGÁLAT (CÉGINFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT)	18
7. ELEKTRONIKUS KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉS.....	19
7.1 A KÖZIGAZGATÁSI ÉS ELEKTRONIKUS KÖZSZOLGÁLTATÁSOK KÖZPONTI HIVATALA.....	19
7.2 AZ ELEKTRONIKUS KÖZSZOLGÁLTATÁSOK	20
7.2.1 Az <i>elektronikus kormányzati gerinchálózat</i>	26
7.2.2 Az <i>elektronikus közszolgáltatás biztonsága</i>	29
7.2.3 A <i>központi rendszer igénybevevőinek azonosításáról</i>	32
FELHASZNÁLT IRODALOM	35
HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK	35

1. Bevezető gondolatok

Információs rendszernek nevezzük az egymással kapcsolatban álló olyan elemek összességét, amelyekben új ismereteket tartalmazó közlések történnek az egyes elemek között.

Az információ csak akkor hasznosítható, ha az információt adó és vevő között működik az információs csatorna, továbbá van egy olyan közös nyelv, amelyet mindkét szereplő ért. Ezen feltételek fennállása esetén valósulhat meg a kommunikáció, az információ cseréje az adó és vevő között.

Információ nélkül nincs közigazgatás, és nincs működőképes állam sem. Ha az állami szervek az információt minden előzetes cél és szempont nélkül gyűjtik, akkor azok nem (vagy csak igen nehezen) hasznosíthatók. Az előzetesen kimunkált célok nélküli információgyűjtés eredménye csak az ismeretek egy rendszertelen halmaza lehet, amely nem biztosítja az eredményes államvezetést. A nyilvántartások száma és a bennük tárolt információk köre a XX. században rendkívül megnövekedett, hiszen a modern állam (és benne a közigazgatás) egyre kevésbé nélkülözhetette a személyekről, a szervezetekről, a természeti kincsekről és az épített környezetről vezetett információkat.

Jogi hatások alapján konstitutív és deklaratív hatályú nyilvántartások között tehetünk különbséget. A konstitutív hatályú nyilvántartás esetén a jogok a nyilvántartásba vétellel jönnek létre, módosulnak vagy szűnnek meg, ilyen például az ingatlan-nyilvántartás. Ezzel szemben a deklaratív hatályú nyilvántartás nem keletkeztet jogot, illetve az ilyen nyilvántartásba történő felvétel közvetlenül nem eredményezi jog keletkezését, módosulását vagy megszűnését. Ez utóbbira példa az anyakönyvi nyilvántartás.

Az államigazgatási szervek információs rendszerei általában, de nem feltétlenül, egy-egy általuk vezetett nyilvántartáshoz kapcsolódnak. Ebből következik, hogy az államigazgatási rendszerek fogalmi köre tágabb az államigazgatási nyilvántartásokénál. Ebből a szempontból az államigazgatási információs rendszereket a következők szerint csoportosíthatjuk:

- országos alapnyilvántartások,
- ágazati és funkcionális információs rendszerek,
- állami statisztikai információs rendszer.

A szakirodalomban és a jogi életben azokat a nyilvántartásokat tekintik *országos alapnyilvántartásoknak*, amelyek társadalmi-gazdasági szempontból a legjelentősebbek, mert ezek képezik az állami döntéshozatal információs bázisának gerincét. E nyilvántartások jellemzője az, hogy azonos elvek alapján, összefüggő zárt rendszerben, egy egész országra kiterjedően rögzítik a lakosságnak, a nemzeti vagyon egyes elemeinek és a szellemi javaknak ugyanazon legfontosabb adatait, függetlenül attól, hogy erre egy központi helyen vagy az országban szétagoltan kerül-e sor. További jellemzőjük az is, hogy vezetésüket jogszabály írja elő, és a hardverkönyezetükre tekintve nagygépes rendszerek. Az országos alapnyilvántartásokat rendszerint, de nem kizárólagosan, a közigazgatási szervek vezetik. Ez utóbbi kivételre példa a gazdálkodó szervek nyilvántartása, az Országos Cégnylvántartó és Céginformációs Rendszer, amit a megyei bíróságok mint cégbíróságok vezetnek.

2. Ágazati és funkcionális információs rendszerek

Az ágazati és funkcionális információs rendszerek a főhatóságok, azaz a minisztériumok és országos hatáskörű szervek olyan rendszerei, amelyek kifejezetten az adott főhatóság feladatainak az ellátását szolgálják.

Az igazgatástudomány ágazatnak tekinti a társadalmi tevékenység olyan mértékű elkülönítését, amely elkülönült igazgatást is követel magának. Ebben az értelemben ágazat például a honvédelem, az ipar, a kereskedelem, a mezőgazdaság, az egészségügy stb. Ennek megfelelően ágazati szervnek tekintendők a honvédelem, az ipar, a kereskedelem, a mezőgazdaság és az egészségügy stb. igazgatásával foglalkozó központi igazgatási szervek: a Honvédelmi Minisztérium, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium stb. A főhatóságok információs rendszereinek sajátossága tehát az, hogy az abban áramoltatott információk mindig az adott konkrét ágazati szerve, illetve annak ilyen jellegű feladataira vonatkoznak.

A funkcionális igazgatás az ágazatihoz hasonlóan szintén a társadalmi munkamegosztás terméke, viszont nem követel feltétlenül önálló szervezetet, illetve szervezetrendszert. Nem a szervezetre koncentrál tehát, hanem a tevékenységre, mégpedig azon tevékenységre, amelynek megoldására minden szervezetnek szüksége van, függetlenül az ágazati hovatartozástól. Ilyen tevékenység például a tervezés, a pénzügyek, a személyzeti politika, az informatika stb. Ebből következően a főhatóságok funkcionális információs rendszereinek sajátossága az, hogy az abban áramoltatott információk mindig az adott főhatóságok adott – tervezési, pénzügyi, személyzeti, informatikai stb. – funkciójának ellátásához kapcsolódnak.

A főhatóságok ágazati és funkcionális információs rendszereinek végpontjain rendszerint az adott főhatóság megyei/regionális szervei (az ún. dekoncentrált szervek), ezek hiányában regionális államigazgatási hivatalok, nem ritkán azonban a települési önkormányzatok állnak.

A *közszolgálati nyilvántartást* a szolgáltató központ (Kormányzati Személyügyi Szolgáltató és Közigazgatási Képzési Központ) vezeti, a benne lévő adatok tárolását a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 61. § (2) bekezdése írja elő. A Ktv. továbbá kötelezővé teszi az adatokról (illetve az azokban bekövetkezett változásokról) és a közigazgatási szerv adatairól a központi közszolgálati nyilvántartás értesítését. Mindez segíti a Kormány közszolgálati politikájának kialakítását, valamint lehetővé teszi információk lekérdezését a köztisztviselői létszámadatokról, illetményekről, előmeneteli rendszerről.

A közigazgatási szervek által vezetett közszolgálati alapnyilvántartás a következő adatokat tartalmazza:

- a) a köztisztviselő neve, születési helye és ideje, anyja neve, lakó-, illetve tartózkodási helye, telefonszáma, családi állapota, adóazonosító jele, társadalombiztosítási azonosító jele, fizetési számlaszáma;
- b) eltartott gyermekei neve, születési helye és ideje, anyja neve, lakó- és tartózkodási helye, adóazonosító jele, társadalombiztosítási azonosító jele;
- c) legmagasabb iskolai végzettsége, szakképzettségei, iskolarendszeren kívül szerzett szakképesítései, tudományos fokozata, idegennyelv-ismerete, képzésre, szakképzésre, továbbképzésre vonatkozó adatai;

- d) korábbi munkaviszonyban töltött időtartamok megnevezése, a munkahely megnevezése, beosztás, besorolás, a megszűnés módja;
- e) a közszolgálati jogviszony kezdete és a számításánál figyelmen kívül hagyandó időtartamok, állampolgársága, erkölcsi bizonyítvány száma, kelte, a közigazgatási alap-, illetve szakvizsga adatai, a jubileumi jutalom és a végkielégítés mértéke kiszámításának alapjául szolgáló időtartamok, az eszükökmány száma és kelte, a közigazgatási versenyvizsga adatai;
- f) az alkalmazó közigazgatási szerv neve, székhelye, statisztikai számjele, e szervnél a közszolgálati jogviszony kezdete, a köztisztviselő jelenlegi besorolása, besorolásának időpontja, munkakörök megnevezése és a betöltés időtartama, FEOR szám, vezetői kinevezésének, megbízásának, valamint annak megszűnésének és meghosszabbításának adatai, címadományozás, jutalmazás és kitüntetés adatai, minősítésének időpontja, hatályos fegyelmi büntetés, pályázatának adatai, próbaidejének adatai;
- g) személyi juttatások nyilvántartása a központi létszám- és bérgazdálkodási rendszer figyelembevételével;
- h) a köztisztviselő munkából való távollétének jogcíme és időtartama, kormányzati kirendelésének adatai;
- i) a közszolgálati jogviszony megszűnésének, valamint a végleges és határozott idejű áthelyezés időpontja, módja és a végkielégítés adatai, a felmentési időtartama adatai;
- j) a köztisztviselő bejelentése gazdasági társaságnál vezető tisztségviselői, illetve felügyelőbizottsági tagságával kapcsolatos megbízásáról;
- k) az állam készfizető kezességvállalásával összefüggő adatok.

A központi közszolgálati nyilvántartás az alábbi adatokra terjed ki:

- a) a köztisztviselő technikai azonosítója;
- b) a köztisztviselő neme, születési ideje, az ügykezelő állampolgársága;
- c) a legmagasabb iskolai végzettsége, szakképzettsége, iskolarendszeren kívüli oktatás keretében szerzett szakképesítései, tudományos fokozata, idegennyelv-ismerete;
- d) a közszolgálati jogviszony kezdete, a közigazgatási alap-, illetve szakvizsga adatai, a jubileumi jutalom és a végkielégítés mértéke kiszámításának alapjául szolgáló időtartamok adatai, a közigazgatási versenyvizsga adatai;
- e) az alkalmazó közigazgatási szerv neve, székhelye, statisztikai számjele, e szervnél a közszolgálati jogviszony kezdete, jelenlegi besorolása, vezetői kinevezésének, megbízásának, valamint annak meghosszabbításának és megszűnésének adatai, címadományozásra vonatkozó adatok, pályázatának adatai, próbaidejének adatai, kormányzati kirendelésének adatai;
- f) képzéssel, továbbképzéssel, vezetőképzéssel, át- és továbbképzéssel összefüggő adatai;
- g) a közszolgálati jogviszony megszűnésének, valamint a végleges és határozott idejű áthelyezés időpontja, módja, a végkielégítés adatai, a felmentési időtartam adatai.

Ezen felül adatgyűjtés történik a tartalékállományba helyezett köztisztviselőkről, valamint a toborzási állományba tartozókról is a Ktv.-ben meghatározott adatkörre kiterjedően.

A bemutatott adatok közül csak a közigazgatási szerv elnevezése, a köztisztviselő neve és beosztása minősül közérdekű adatnak, vagyis csak ezek hozhatók nyilvánosságra a köztisztviselő tudta és beleegyezése nélkül. A Ktv. korlátozza azok körét, akik a nyilvántartásba betekinthetnek. Ilyen személy maga a köztisztviselő, közvetlen felettese, a minősítést végző vezető, a törvényességi ellenőrzést végző, a fegyelmi eljárást lefolytató testület vagy személy, munkaügyi per kapcsán a bíróság, feladatkörükben eljárva a nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint a közszolgálati jogviszonnyal összefüggésben indult

büntetőeljárásban a nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság, az ügyészi törvényességi feladatkörében eljárva az ügyész, a személyes adatok kezelésével összefüggésben az adatvédelmi biztos, a személyzeti, munkaügyi és illetmény-számfejtési feladatokat ellátó szerv e feladattal megbízott munkatársa feladatkörén belül, a központi közszolgálati nyilvántartás vezetésével összefüggésben a központi közszolgálati hatóság, a feladatai ellátásához szükséges mértékben a minisztériumokra, illetve a Miniszterelnöki Hivatalra vonatkozó adatok tekintetében a szolgáltató központ vezetője. A központi közszolgálati nyilvántartás kezeléséért, az adatkezelés jogszerűségéért, a kapcsolódó iratok, adatok védelméért és a feldolgozott adatokból történő adatszolgáltatásokért a közigazgatási minőségpolitikáért és személyzetpolitikáért felelős miniszter a felelős.

3. Az állami statisztika információs rendszere

Az állami statisztika feladata és célja minden társadalomban az, hogy valósághű képet adjon a társadalom, a gazdaság, illetve az emberi környezet állapotáról és változásairól annak érdekében, hogy az államhatalmi szervek ezen objektív adatok birtokában megalapozott döntéseket hozhassanak. A feladatból és célból következően a statisztikai információs rendszereknek a sajátossága az, hogy különböző alrendszerekből épül fel. Ezek az alrendszerek többféle módon csoportosíthatók, amelyek közül informatikai szempontból a működés, az információ jellege és a szervezeti megoldás bír a legnagyobb jelentőséggel.

A működés alapján adatgyűjtési, adatfeldolgozási és tájékoztató alrendszereket különböztetünk meg.

Az információ jellege (az információ tartalma) alapján beszélhetünk társadalom- és gazdaságstatisztikáról, majd ezeken belül például halálozási, házassági, születési stb., illetve ipari, kereskedelmi, idegenforgalmi stb. statisztikákról, illetőleg ezeknek megfelelő statisztikai információs alrendszerekről. A működésnek és a tartalomnak azért van különös jelentősége, mert rendszerint ezen szempontok alapján alakítják ki a statisztikai szervezetek struktúrájukat.

Az állami szervek és a társadalom tagjainak megfelelő tájékoztatása érdekében az Országgyűlés külön törvényt alkotott, a *statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvényt*, amelyben szabályozza a hivatalos statisztikai szolgálat szervezeti rendszerét, továbbá a statisztikai tevékenységeket: az adatok statisztikai módszerrel történő felvételét, feldolgozását, tárolását, átadását, átvételét elemzését, szolgáltatását, közlését és közzétételét.

A törvényben meghatározott állami statisztikai tevékenység ellátása Magyarországon az ún. hivatalos statisztikai szolgálat feladata. E szolgálathoz tartozó szervek a következők:

- a Központi Statisztikai Hivatal,
- a minisztériumok és a Miniszterelnöki Hivatal,
- az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala,
- a Legfőbb Ügyészség,
- a Magyar Nemzeti Bank,
- a Gazdasági Versenyhivatal,
- a Kutatási és Technológiai Innovációs Hivatal,
- a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete.

A Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) szakmailag önálló kormányhivatal, amely központi és területi szervezeti egységekből áll. A KSH az alábbi feladatokat látja el:

- a) adatfelvételek megtervezése, adatok felvétele, feldolgozása, tárolása, átadása, átvétele, elemzése, közzéte, közzététele és védelme;
- b) a statisztikai tevékenységek összehangolása, szakmai – meghatározott esetekben egyéb jellegű – irányítási tevékenység ellátása;
- c) a népesség adatainak összeírása céljából népszámlálás végrehajtása külön törvény alapján;
- d) egyéb országos összeírások szervezése és végrehajtása;
- e) a hivatalos statisztikai szolgálat országos statisztikai adatgyűjtési programja tervezetének összeállítása.

A KSH tájékoztató és adatszolgáltató feladata megvalósulásának egyik „testet öltött” változata a STADAT elektronikus statisztikai információs rendszer, amelynek fő célja az érdekeltek gyors és hiteles tájékoztatása a társadalom és a gazdaság legfontosabb adatairól és az abban bekövetkezett változásokról. Az információs rendszer szolgáltatásait bármely természetes és jogi személy igénybe veheti, amennyiben a szolgáltatási díjat megfizeti, és rendelkezik a megfelelő hardver és szoftver feltételekkel.

A STADAT adatállományának a szerkezete a következő:

- országos statisztikai adatok (22 témacsoportban, például népességi adatok, foglalkoztatottság, lakás és közmű adatok, árak, energia, a bűnözés adatai stb.);
- területi adatok (az országos szerkezetnek megfelelően az egyes területek népességi, foglalkoztatottsági adatai stb.);
- nemzetközi (összehasonlító) adatok (például az egyes országok területe, népessége, az ipari termelés indexe, a fizetési mérleg alakulása stb.).

Az adatokat a KSH regionális igazgatóságai negyedévenként, a többi adatgyűjtő szerv pedig folyamatosan gyűjti, ezáltal biztosítva a gyors és valóságos adatszolgáltatást.

A statisztikai adatszolgáltatásra a törvény két módon (önkéntes vagy kötelező adatszolgáltatással) ad lehetőséget. Adatszolgáltatásra kötelezett bármely természetes vagy jogi személy lehet azzal a megszorítással, hogy

- a) természetes személytől a személyes adatokra vonatkozó kötelező adatszolgáltatást csak törvény rendelhet el;
- b) gazdasági tevékenységet folytató vállalkozás kötelező adatszolgáltatását csak kormányrendelet állapíthatja meg, de csak a törvényben kijelölt keretek között, az ott megadott témakörök vonatkozásában.

A statisztikáról szóló törvény külön foglalkozik az állam és a társadalom szempontjából legfontosabb adatokkal, az ún. népmozgalmi eseményekkel, azaz a Magyarországon bekövetkezett születéssel, halállal, házasságkötéssel, válással stb. kapcsolatos adatoknak a gyűjtésével és kezelésével. A törvény kimondja, hogy a népmozgalmi események statisztikai célú felmérése érdekében a KSH a következő személyi adatokat gyűjti: név, lakcím, tartózkodási hely, születési hely és idő, nem, családi állapot, iskolai végzettség, foglalkozás, munkahely, a népmozgalmi esemény helye és ideje. A személyes adatok védelmét szolgálja azonban a törvény azon rendelkezése, amely kimondja, hogy a személy azonosítását lehetővé tevő adatokat (név, cím, tartózkodási hely) az adatok ellenőrzését követő nyolc napon belül törölni kell.

A hivatalos statisztikai szolgálathoz nem tartozó szerv adatgyűjtést Magyarországon csak önkéntes adatszolgáltatás alapján hajthat végre. Ez esetben tehát az adatgyűjtő szerv köteles az adatszolgáltatásra felkért személy, illetve szerv figyelmét felhívni az adatszolgáltatás

önkéntességére. Ez alól a helyi önkormányzat annyiban jelent kivételt, hogy önkormányzati rendelet az önkormányzat illetékességi területén statisztikai adatgyűjtést rendelhet el.

4. A helyi önkormányzatok információs rendszerei

A helyi önkormányzatok az államszervezetnek azon részei, amelyek részei az államszervezetnek, ezen belül a közigazgatás szervezeti rendszerének, továbbá széleskörű önállósággal rendelkeznek (önálló jogi személyiség, szervezeti önállóság, saját tulajdon, a helyi közügyek önálló intézése). A helyi önkormányzatok területi alapon szerveződnek. A közösséget megillető közhatalmat közvetve (a képviselőtestületen keresztül) és közvetlenül (helyi népszavazás és népi kezdeményezés útján) gyakorolják.

A helyi önkormányzatok feladata a helyi közügyek intézése, vagyis eljárás azon ügyekben, amelyekben a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához, a közhatalom önkormányzati típusú helyi gyakorlásához, valamint ezek szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek helyi megteremtéséhez kapcsolódnak. Az önkormányzatok jelentősége éppen az, hogy a lakosság a mindennapokban általuk találkozik az állammal, mint a közhatalom-gyakorlás egyik meghatározó szervével.

A helyi közügyek intézéséhez az önkormányzatoknak egyrészt információval kell rendelkezniük a területükön élő személyekről, az ott található szervekről, építményekről, közművekről, másrészt információt kell nyújtaniuk a lakosság és az államigazgatás részére a településről, az önkormányzat működéséről. Az ehhez szükséges információk rendszerint, de nem kizárólagosan az önkormányzati információs rendszerekből nyerhetők ki, amelyek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- a) nyilvántartások;
- b) lakosságtájékoztató információs rendszerek;
- c) vezetői információs rendszerek;
- d) térinformatikai rendszerek;
- e) integrált információs rendszerek.

a) *Az önkormányzatok által vezetett nyilvántartásokról* – adatgyűjtés hiányában – pontos, dokumentált és publikált adatok napjainkban nem állnak rendelkezésre, de az biztos, hogy nagyságrendileg a számuk meghaladja a százat. Az önkormányzatok jogszabályi előírás alapján vezetett nyilvántartásai további három csoportra oszthatók:

- azok a nyilvántartások, amelyek egy országos alapnyilvántartás részeként, illetve alrendszereként funkcionál, ilyen például a személyi adat- és lakcímnnyilvántartás;
- azon nyilvántartások, amelyek nem egy országos alapnyilvántartás rendszerei, mégis jogszabály alapján, teljes körűen és országosan egységes szempontok szerint rögzítik az adott tárgyak előírt adatait. Ezeket nevezhetjük helyi alapnyilvántartásoknak (ilyen például az anyakönyvi nyilvántartás);
- azon egyéb jogszabályi előírás (tipikusan önkormányzati rendelet) által előírt nyilvántartások, amelyek nem tartoznak az első két pont alá. Ilyen például az önkormányzati bérlakások nyilvántartása.

b) *A lakosságtájékoztató információs rendszerek* létének alapja az, hogy csupán az önkormányzattól kifelé, a lakosság irányába áramlik az információ, azaz az önkormányzat az információt adó pozíciójában áll. Ezekben a rendszerekben keresztül az önkormányzat nem utasít és nem parancsol, hanem szolgáltat, olyan lépéseket tesz, amelyek segítik a polgárokat jogaik gyakorlásában és kötelezettségeik teljesítésében.

Formai szempontból ezen információs rendszerek a következők lehetnek:

- a különböző információkat tartalmazó dokumentumoknak az önkormányzati hirdetőtáblán való kifüggesztése, továbbá a helyben szokásos módon történő közhírré tétele;
- vezetői fogadó órák tartása;
- évente legalább egy alkalommal közmeghallgatás tartása;
- ügyfélszolgálat működtetése;
- a lakosság tájékoztatását szolgáló egyéb fórumok megrendezése (például falugyűlés, várospolitikai tanácskozás stb.).

Tartalmi szempontból a lakosságtájékoztató információs rendszerek a következő típusokba sorolhatók:

- jogi információs rendszerek (amelyek célja kifejezetten azon jogszabályi előírások megismertetése, amelyek ismerete nélkülözhetetlen az önkéntes jogkövetéshez, illetve a lakosság önkormányzati típusú ügyeinek intézéséhez);
- településpolitikai rendszerek (amelyek célja egyrészt a lakosságnak az önkormányzati döntések előkészítésébe történő bevonása, másrészt a már meghozott településpolitikai döntésekről való tájékoztatás);
- települési információs rendszerek (amelyek célja az, hogy az érdeklődőket tájékoztassa az adott település legfontosabb adatairól);
- önkormányzati híradó (amelynek célja a lakosság tájékoztatása az önkormányzat és szervei munkájáról).

c) *A vezetői információs rendszer (VIR)* célja és lényege az adott szervezet vezetőjének információkkal való ellátása volt a kezdetekben egy konkrét adatbázisból, továbbá annak támogatása, hogy a vezető gyors és megalapozott döntéseket hozhasson. Az 1980-as évektől kezdve a VIR fogalma, illetve jelentése fokozatosan kibővült azzal a lehetőséggel, hogy a vezető közvetlenül hozzáférhetett a szervezet egyéb adatbázisaihoz, az ún. adatfeldolgozási rendszerekhez, sőt a külső adatforrásokhoz is. Ily módon a VIR egyrészt az irányítani kívánt szervezet sajátosságaival összhangban álló vezetési-döntési rendszer, másrészt pedig egy ezzel összhangban lévő olyan információrendszer, amely megvalósítja a tervezés és a vezetés egységét, és amely számítógépes adatfeldolgozási rendszerre támaszkodik.

Az önkormányzatokon belül működő vezetői információs rendszerekre is teljes egészében igazak a leírtak. Az önkormányzati vezetői információs rendszerek azonban sajátosságokkal is rendelkeznek, amelyek a következőkben összegezhetők. Sok esetben nem beszélhetünk tudatosan kiépített vezetői információs rendszerekről, inkább spontán, alkalmyszerű vezetői információszerzésről egy-egy konkrét, döntésre váró kérdésben. Ha azonban mégis működik tudatosan kiépített és számítógépre alapozott vezetői információs rendszer, akkor azt az jellemzi, hogy erősen személyhez kötött, a felhasználók köre rendkívül korlátozott és az információk tartalmilag kizárólag önkormányzati munkához kapcsolódnak. A vezetők tipikusan a testületi üléseken és a sajtóból szerzik az információkat, vagyis valójában nem is működtetnek specifikus vezetői információs rendszert.

d) *A térinformatika* az önkormányzatoknál nem más, mint a térbeli objektumok leíró adatainak és a település térképállományának számítógépes összekapcsolása. A községekre és a városokra vonatkozó állami alapadatokat a körzeti földhivatalok, a megyékre vonatkozókat a megyei földhivatalok, míg az ország egészére vonatkozókat a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által kijelölt központi földmérési szervezet kezeli.

A térinformatika kifejezés tartalmilag az angol Geographic Information Systems (GIS) földrajzi információinak felel meg, és jól kifejezi azt, hogy itt a különböző objektumok egyes jellemző adatainak földrajzi helyhez kötéséről van szó, szemben a kizárólagosan leíró jellegű további térképi megjelenítéssel. A GIS tehát valójában egy számítógépre alapozott információs rendszer, amely egyrészt biztosítja a különböző térbeli objektumok térbeli megjelenítését, másrészt ezen objektumok leíró jellegű adatainak térképi ponthoz kötött megismerését is.

Egy adott önkormányzat esetében a térinformatika alkalmazása azt jelenti, hogy a település földmérési alaptérképét 1:10 000 méretarányban digitalizálják, és az így digitalizált térképállományhoz, illetve annak egyes pontjaihoz hozzárendelik a megfelelő leíró adatokat, mint például az adott földrészlet hossza, az ott található épület magassága.

A digitális földmérési alaptérképi adatállományok készítéséről és kezeléséről szóló 21/1995 (VI. 29.) FM rendelet kötelezővé teszi, hogy a községek, a városok, a földhivatali körzetek, a megyék közigazgatási határai, továbbá az államhatárok töréspontjai kerüljenek számítógépes adatállományban rögzítésre. A közigazgatási határ adatbázis koordinátaállományának létrehozása – az államhatár kivételével – a földhivatal feladata. Az államhatárra vonatkozó adatbázist a Földmérési és Távérzékelési Intézet hozza létre. A közigazgatási határ adatbázis létrehozásához szükséges adatgyűjtést városonként és községenként, valamint a hatályos ingatlan-nyilvántartási jogszabályokban meghatározott megyei jogú városokban kerületenként külön adatállományban kell végezni. A közigazgatási határpontok adatállományát minden földhivatal szervezett könyvtárban tartja nyilván.

Az 1980-as években az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság a Térinformatikai Nemzeti Projekt keretében pályázatok kiírásával motiválta a térinformatikai fejlesztéseket a közigazgatásban. A projekt kiemelkedő sikert nem tudott elkönyvelni, de annyi haszna mindenképpen volt, hogy több önkormányzat megkezdte atérkép alapú információs rendszerének kiépítését.

Az informatikai fejlesztések fontos állomása volt a *TakarNet* rendszer kialakítása, amely egyrészt biztosítja a földügyi szakág hivatalainak számítógépes összekapcsolását, másrészt lehetővé teszi a földhivatali adatbázisok távoli hozzáférését külső felhasználók számára. 2002 júniusában az ország összes földhivatalában megkezdődött a TakarNet hálózaton keresztüli tulajdoni lap másolat szolgáltatás, vagyis azóta minden körzeti földhivatal szolgáltat tulajdoni lap másolatot nemcsak illetékességi területéről, hanem az ország bármely részéről.

A TakarNet országos földhivatali számítógépes hálózat használata, a földhivatalok on-line távoli elérése iránt igen nagy az érdeklődés. Az elmúlt években a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Földügyi és Térinformatikai Főosztálya az EU PHARE programja segítségével, kisebb mértékben a svájci és a német kormány, valamint a magyar költségvetés támogatásával jelentős beruházásokat hajtott végre az ingatlan-nyilvántartás területén.

E beruházások eredményeképpen az összes tulajdoni lap adatai számítógépre kerültek, valamint 2000 júniusa óta a *TAKAROS* (Térképen Alapuló Kataszteri Rendszer Országos Számítógépesítése) rendszer üzemel az ország körzeti földhivatalaiban. Ez lehetővé teszi, hogy az adatok karbantartását és ügyiratkezelését számítógéppel végezzék. Elkészült a földhivatalokat összekötő TakarNet hálózat is, amely az egyes ingatlanok adatainak távoli, elektronikus elérését biztosítja.

A szolgáltató-felhasználó kapcsolat internet jellegű, web felületen keresztül valósul meg. Web lapok segítik a felhasználók adatbázis lekérdezéseit is, illetve tájékoztatnak az aktuális szolgáltatásokról, a szolgáltatások árairól, a földhivatalokról, a földhivatalok ügyfélszolgálati rendjéről stb. A hálózaton történő adatszolgáltatás igénybevételéhez a csatlakozási engedélyen és a szolgáltatási szerződés megkötésén túlmenően a felhasználónak rendelkeznie kell bizonyos technikai feltételekkel is. A TakarNet rendszerhez történő fizikai csatlakozás megvalósításához a felhasználó részéről szükség van:

- működő adatátviteli vonalra a szolgáltató és a felhasználó között,
- egy korszerű kiépítésű személyi számítógépre és nyomtatóra, internet böngészőre egy megjelenítő programmal,
- hozzáférési jogosultságra (digitális igazolvány), amelyet a felhasználó a regisztráció során kap.

e) *Integrált információs rendszerek.* Az eredményes igazgatáshoz nem elegendő az, hogy az önkormányzatok külön-külön, egymástól független nyilvántartásokat vezessenek, hanem az is elengedhetetlen, hogy megvalósítsák az egy rendszerben történő, integrált adatkezelést. Az önkormányzat kiépíthet egy olyan, több alrendszerből álló integrált számítógépes információs rendszert, amely képes kiszolgálni az önkormányzatok információs igényeit. Ebben az információs rendszerben a feladatok ellátásához szükséges adatokat egy helyen tartják nyilván, kiküszöbölve ezzel az azonos adatok párhuzamos kezeléséből eredő hátrányokat, valamint az integráció révén nem csupán egy-egy konkrét adat, hanem minőségileg magasabb rendű információ-, információs láncolat kinyerésére is lehetőség van.

5. Az igazságszolgáltatási szervek informatikája

5.1 A bírósági informatika

A bírósági szervezetrendszer sajátos struktúra, amelyben egymástól jól elkülöníthetően működik a szervezet működtetése (vezetés, irányítás, igazgatás), a bírói munka szakmai irányítása és az ügyvitel feladata. Ennek oka a bírói függetlenségben keresendő, mely szerint ennek a rendszernek az alapvető feladata az ítékezés, ami a jogszabályok által jól körülhatárolt szervezeti keretek között, de autonóm bírói személyiségeken keresztül történik.

A bíróság alaptervekenysége az ítékezés. Erre a folyamatra jellemző a folyamatos információfeldolgozás. Ezeket az információkat az eljárásban résztvevők szolgáltatják (az ügyész a nyomozati anyag csatolásával, a felek a beadványaikkal, a tanúk a vallomásaikkal). Maga az egész bizonyítási eljárás sem más, mint a döntéshozatalhoz szükséges információk összegyűjtése, feldolgozása, rögzítése, majd mindezeknek a kiértékelése, és ennek alapján az ítélethozatal. Ez a folyamat nem helyettesíthető számítástechnikai eszközökkel, de az eljárás során igen is szükség van számítástechnikai eszközök alkalmazására.

Belső és külső információforrásokat különböztetünk meg az ítélethozatal során. A belső információforrások közé tartoznak a kezelőirodák által nyilvántartott információk, a hatályos jogszabályok, a bírósági határozatok stb. A külső információforrások közé sorolhatjuk a személyi adat- és lakcímnyilvántartást, a földhivatali nyilvántartásokat, az adóhivatalai nyilvántartásokat.

Az információhoz jutás gyorsaságát biztosíthatjuk, ha valamennyi belső adatbázist közvetlenül hozzáférhetővé tesszük a bírók számára, ami feltételezi a helyi számítógépes hálózatok kialakítását. A fejlesztés második lépcsőjében a helyi bírósági hálózatot össze kell kapcsolni a külső információforrásokkal, ezzel kiépülhet egy országos bírósági hálózat, a meglévő hálózatokra való csatlakozás útján.

Fontos előrelépés a bírósági informatikai rendszer fejlesztésében, hogy a jogalkotó törvényi kötelezettséget ír elő a közvetlen elektronikus hozzáférés lehetőségének biztosítására azon adatbázisok kezelőinek, amelyeket a bíróságok a munkájuk során használnak. Ilyen például az ingatlan-nyilvántartás.

A bírósági szervezetben a Legfelsőbb Bíróság igazgatási szempontból különálló szervezet, sem testületei, sem tisztségviselői nem adhatnak utasítást az alsóbb szintű bíróságoknak. A Legfelsőbb Bíróság belső igazgatása teljes mértékben elkülönülő, önálló szervezetként működik. Ebből következően a bírósági szervezeti irányítás önálló alapegysége a megyei bíróság, amely önmagát és az alárendelt helyi bíróságokat igazgatja.

A bírósági szervezetrendszerben az ítélezési folyamatot a bírósági ügyviteli szabályokról szóló 14/2002 (VIII. 1.) IM rendelet (a továbbiakban: BÜSZ) határozza meg. A BÜSZ-ben megjelölt nyilvántartásokat elektronikus úton, az OIT által jóváhagyott számítógépes program használatával kell vezetni. Egyéb ügyviteli cselekményeket a bíróságokon akkor lehet elektronikusan végezni, ha azt jogszabály megengedi. Az átadókönyv, valamint a tanú és a büntetőeljárásban résztvevők adatainak zártan kezelésével kapcsolatos nyilvántartások nem vezethetők elektronikus úton. Az általános meghatalmazások jegyzéke, a választottbírósági határozatok jegyzéke és a Bírósági Gazdasági Hivatal által vezetett lajstrom papíron és elektronikus alapon is vezethető. A jegyzőkönyv kézírásos formában nem készíthető el.

A befejezett büntetőügyben a bíróság három munkanapon belül köteles kiállítani a bíróság adatközlési kötelezettségének teljesítésére rendszeresített adatlapot, amelyet a bírósági iroda közöl a bűnügyi nyilvántartással.

A tanú zártan kezelendő adatait, valamint a zárt adatot tartalmazó iratot az iratborítóban lévő iratok között személyenként elkülönítve kezelik, és zárt, lepecsételt, a bíróság körbélyegzőjével ellátott borítékban helyezik el. Az iratborítón, a zárt adatot tartalmazó borítékon és a lajstromban fel kell tüntetni a zárt adatkezelés tényét. A zárt adatot tartalmazó borítékot csak bíró vagy bírói utasítást teljesítő személy bonthatja fel.

A büntetőügy bíróságra érkezését követően a büntetőiroda vezetője haladéktalanul megvizsgálja, hogy az ügyben szerepel-e különösen védett tanú. Amennyiben igen, úgy a büntetőiroda vezetője elkészíti a kísérőirat borítóját, és az iratokat bemutatja az ügyeket elosztó bírósági vezetőnek.

A gazdasági ügyszak ügyvitele során az ismertetettektől némileg eltérő szabályokat kell alkalmazni. A cégeljárásban a cég-, illetve a cégjegyzékadatban történő változás bejegyzésére elektronikusan kerül sor. A cégbíróság a cégbejegyzés iránti kérelmet elektronikus formában érkezteti. A cégbejegyzés iránti kérelem benyújtásáról a cégbíróság a cégbejegyzést kérő részére fokozott biztonságú elektronikus aláírással és időbélyegzővel ellátott elektronikus tanúsítványt állít ki. A cégbíróság a bejegyzési kérelmet a beérkezés időpontjában érkezteti. A cégbíróságon az eljáró bíró kijelölése elsősorban számítógép felhasználásával, automatikusan történik. Ha a bíró elrendeli a bejegyzést, a bejegyzést elrendelő végzést számítógépen

szerkeszti meg. A cégbíróság a kérelemnek helyt adó bejegyző végzést és a bejegyzés alapjául szolgáló iratokat elektronikus bejegyzési záradékkal látja el és kézbesíti. A végzésben szereplő adatokat a számítógépen egyidejűleg lezárja és jogerősíti.

Amennyiben a cégbíróság jogorvoslással megtámadható végzést hoz, a végzést „le nem zárt állapotúként”, a bejegyzés alapjául szolgáló adatokat pedig a számítógépen „nem bejegyzett” állapotúként tünteti fel, és megadja azoknak az iratoknak a sorszámát, amelyekre az elintézés vonatkozik. A fellebbezési határidő eredménytelen eltelte után a bíró megállapítja, hogy a végzés jogerős, és utasítást ad jogerősítésére.

A cég székhelyének megváltozásakor az eredeti székhely szerinti cégbíróság (átadó bíróság) cégjegyzékén az ügyintéző feltünteti az iratmegküldés tényét és időpontját, majd az iratot az új székhely szerinti cégbírósághoz (átvevő bíróság) továbbítja. A cégjegyzék adatait a számítógépes program az átvevő bíróság ügyintézőjének megkeresésére a cég eredeti székhelye szerinti nyilvántartórendszerből az új székhely szerinti nyilvántartórendszerbe továbbítja.

A cégbíróság által elektronikus formában meghozott végzést minősített elektronikus aláírással és az elektronikus aláíráson elhelyezett időbélyegzővel látja el.

A cégbíróság az elektronikus formában benyújtott kérelmet és mellékleteit az érkezés időpontjában időbélyegzővel látja el. A kérelem informatikai szempontból szabályszerű megérkezéséről a fél jogi képviselője elektronikus tanúsítványt kap. A cégbíróság a kérelem mellékletét képező cégiratokat, elektronikus cégiratokat az elektronikus cégirattárban helyezi el.

A cégbíróság a cég adatairól kérelemre elektronikus okiratként cégmásolatot, cégbizonyítványt, illetve cégkivonatot ad ki. Ha a kérelemből más nem következik, a cégbíróság által kiadott vagy megküldött elektronikus okirat elektronikus aláírást és időbélyegzőt nem tartalmaz.

5.2 Ügyészségi informatika

Az ügyészség törvényben meghatározott hatásköreiből (vádképviselés, nyomozás törvényessége feletti felügyelet, a büntetés végrehajtás törvényessége feletti felügyelet, általános törvényességi felügyelet, szűk körben eljárás polgári jogi ügyekben) az következik, hogy a szervezet feladatait csak egységes, központosított rendszerként képes megvalósítani, bár vertikálisan és horizontálisan egyaránt tagozódik, és munkáját szakági, szakterületenkénti megosztásban végzi. A feladatok azonos értelmezése minden ügyészségi szervezeti szinten és valamennyi egységénél fontos követelmény. Egységes szemléletre és azonos tartalmi végrehajtásra azért is szükség van, mert az ügyészi tevékenység állandóan változó társadalmi, gazdasági viszonyok között folyik.

Az ügyészségi szervezet a következőképpen tagozódik:

- a) a Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége
- b) a fellebbviteli főügyészség
- c) főügyészségek
- d) helyi ügyészségek
- e) Katonai Főügyészség
- f) Katonai Fellebbviteli Ügyészség

g) területi katonai ügyészségek.

Az adatvédelmi törvény meghatározza a személyes, a különleges, valamint a közérdekű adat fogalmát, a statisztikáról szóló törvény pedig szabályozza az adatok statisztikai módszerrel történő felvételét, tárolását, átadását, elemzését, szolgáltatását, közzését és közzétételét. Az egyes közzétételi kérdésekkel kapcsolatban – főként a statisztikai adatok nyilvánosságáról – már korábban is több vita bontakozott ki. A statisztikai adatok nyilvánosságáról és védelméről szóló kérdéseket a statisztikai törvény szabályozza. E szerint a hivatalos statisztikai szolgálathoz tartozó szervek (ide tartozik az ügyészi szervezet is) által végrehajtott adatgyűjtések eredményei – az államtitoknak minősített adatok kivételével – nyilvánosak.

Az adatgyűjtésben közölt egyedi adatok, statisztikai adatok csak statisztikai célra használhatók, és csak akkor hozhatók nyilvánosságra, ha ehhez az adatszolgáltató előzetesen írásban hozzájárult. Ugyanakkor az egyedi adatok általános védelme mellett kivételt is megenged, amely kivétel nem az adatok egyes köréhez, hanem egyes szervezetcsoportokhoz kötődik. A törvény kimondja, hogy közérdekű feladatokat ellátó szerv, illetőleg társadalmi szervezet, valamint a költségvetési szerv ezen tevékenységére vonatkozó egyedi adat az adatszolgáltató írásbeli hozzájárulása nélkül is nyilvánosságra hozható. Gyakorlati problémák forrása viszont az, hogy az említett szervezetcsoportokba tartozó vagy sorolható szervezetek köre nem minden esetben határozható le olyan pontosan és egyértelműen, mint a költségvetési szervek esetében. A Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) besorolása szerint költségvetési szerv azon gazdasági szervezet, amelyet a KSH „költségvetési szervként és intézményként” nyertek besorolást. Nem egyértelmű viszont a közérdekű feladatot ellátó szerv, valamint a társadalmi szervezet fogalma.

Az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény XVII. fejezete az ügyészségi adatkezelésről szól. Az ügyészség törvényben szabályozott büntetőjogi, magánjogi és közigazgatási jogi, valamint ügyviteli, statisztikai és kutatási tudományos célú feladatainak ellátáshoz személyes adatokat kezelhet. Az ügyészségi adatokat kezelő szerv gondoskodik a személyes adatok körében a jogosulatlan hozzáférés, közlés, megváltoztatás vagy törlés megelőzéséről, illetve a törlés szabályozását biztosító technikai és logikai védelemről. Az ügyészségi adatot kezelő szerv gondoskodik arról, hogy a személyes adatok védelmének biztosítása érdekében

- a) az érintettet az adatkezelő szerv által kezelt adataihoz hozzáférhessen, illetve gyakorolhassa a helyesbítéshez és a törléshez való jogát,
- b) a tárolt adatot törölnék, ha azok kezelésének oka megszűnt, vagy a bíróság az adatvédelmi eljárás során a törlést elrendelte.

Az ügyészség a tevékenysége során a rendőrségtől és más szervektől az általuk kezelt adatokat a felhasználás céljának megjelölésével átveheti és – a törvény korlátai között – kezelheti. Az ilyen módon szerzett adatokat az eredeti céltól eltérően nem lehet használni. Az adatátvétel tényét mind az átadó, mind az átvevő szervnél dokumentálni kell. Az ügyészség által történő adatátvételért és az adatok felhasználásának jogszerűségéért az ügyészségi szerv vezetője tartozik felelősséggel.

Az ügyészség a büntetőjogi tevékenysége során keletkező és az általa kezelt személyes adatokról – a büntetőeljárás szabályainak megfelelően – az érintettnek a nyilvántartási határidő lejártáig tájékoztatást nyújt, kérelemre adathelyesbítést végez. Az ügyészség a büntetőjogi tevékenysége során keletkező és általa kezelt személyes adatokat a büntető ügyben eljáró más hatóság, a büntetés-végrehajtási szervezet és a nemzetbiztonsági

szolgálatok, valamint a kegyelem iránti előterjesztéshez, továbbá jogsegélykérelem elintézéséhez és a büntügyi jogsegélyről szóló jogszabályokban meghatározott, illetőleg nemzetközi egyezményből eredő feladatai teljesítéséhez az igazságügyért felelős miniszter részére kérelemre átadhatja. Az adatátvételt az adatátadó és adatátvevő szervnél is dokumentálni kell.

Az ügyészség a titkos információgyűjtés alkalmazásával érintett személyek adatait és az alkalmazás eredményét, ha büntetőeljárás nem indul, a titkos információgyűjtés lezárását követő legfeljebb két évig, a büntetőeljárás lefolytatása esetén a büntethetőség elévüléséig, elítélés esetén a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesítésig, illetve legfeljebb húsz évig, együttműködők, illetve fedett nyomozók esetén az együttműködés, illetve a fedett nyomozói tevékenység megszűnésétől számított húsz évig kezelheti.

Bűnmegelőzési, bűnüldözési és nemzetbiztonsági érdekből a legfőbb ügyész jogosult az ügyészség által kezelt személyes adatoknak más adatkezelésekkel történő összekapcsolását, valamint külföldi adatkezelők részére történő átadását engedélyezni, feltéve, hogy az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek.

Az ügyészség magánjogi és közigazgatási jogi adatkezeléseire nem alkalmazhatók a bűnmegelőzés és bűnüldözés érdekében foganatosított adatkezelési felhatalmazások. Az ügyészség a büntetőjogi feladatokhoz kapcsolódó adatokat elkülönítetten kezeli a magánjogi és közigazgatási jogi tevékenységekhez kapcsolódó adatoktól.

Az ügyész, az ügyészségi titkár, az ügyészségi fogalmazó, nyomozó és ügyészségi ügyintéző az ügyészi szervezetben, illetve más szervek körében kezelt, személyes és különleges adatokat törvényben szabályozott megszorításokkal felhasználhat. A felsorolt személyek közvetlenül vagy ügyészségi informatikai eszközök felhasználásával feladatkörének ellátása során jogosult arra, hogy

- a) a büntetőeljárásról és az ügyészségről szóló törvényben meghatározott feladatai ellátása során igénybe vegye térítésmentesen a személyi adat- és lakcímnnyilvántartást, az Országos Gépjármű Alapnyilvántartást, a külföldre utazásban korlátozottakra és az útlevélre vonatkozó nyilvántartásokat, a büntügyi nyilvántartási rendszerből és a büntügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartását, a személy- és tárgykörözési nyilvántartást, a cégnyilvántartást, az ingatlan-nyilvántartást, a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak nyilvántartását, a határregisztrációs rendszert, a vámregisztrációs és vámáru nyilatkozatok feldolgozó rendszert, továbbá az egyes nyomozó szervek nyomozást támogató informatikai rendszereinek adatszolgáltatását;
- b) az általa beszerzett, illetőleg az eljárása során keletkezett személyes adatokat törvény által megállapított részletes szabályok szerint kezelje;
- c) a legfőbb ügyész engedélyével közérdekből az ügykörébe tartozó személyes adatok közül az érintett nevét és az ügykapcsolatot nyilvánosságra hozza.

5.3 A büntetőjogi jogterület rendszerei

5.3.1 Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Büntügyi Statisztika (ENYÜBS)

A nyomozó hatósági és ügyészségi büntügyi statisztikáról szóló 59/2007 (XII. 23.) IRM rendelet értelmében az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi statisztikai rendszerben kell gyűjteni és feldolgozni a feljelentés elutasításáról, illetve a büntetőeljárás megindításától a

vád felfüggesztéséig, a nyomozás megszüntetéséig vagy a vádemelésig a nyomozó hatósági és ügyészségi statisztikai adatokat.

A statisztikai adatszolgáltatási lapot a nyomozó hatóság eljáró tagja, ügyészségi nyomozások esetében a nyomozó ügyész, illetve az ügyészségi nyomozó köteles kitölteni. Az egységes bűnügyi statisztika a bűnözés alakulására bűncselekményenként és terheltenként, valamint a nyomozás törvényességi kérdéseire. Az adatszolgáltatási lapot bűncselekményenként és terheltenként elkülönítve kell vezetni.

A statisztikai adatok gyűjtését, feldolgozását és szükség szerinti elemzését az ügyészség, a rendőrség, illetve a vám-és pénzügyőrség, országos feldolgozásukat és elemzésüket az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, valamint a Legfőbb Ügyészség végzi. Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium a nyomozó hatóságnál és az ügyészségnél keletkezett adatokat összesíti, és az adatokat az érintett adatszolgáltató részére visszajuttatja, valamint adatfeldolgozás céljából megküldi a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala részére. A feldolgozott statisztikai adatok közzététele havonta elektronikus úton történik.

Az információs rendszer megfigyelési egysége a bűncselekmény és a gyanúsított. Ugyanakkor megfigyelésre kerülnek az eljáró szervek és a büntetőeljárás egyes fázisai is. A rendszerben:

- a) összevont B-T lap (bűncselekmény és elkövetői),
- b) összevont B-A lap (bűncselekményi és azonosítási),
- c) B lap (bűncselekményi), és
- d) T lap (elkövetői) van.

Az adatlapokat akkor kell kitölteni, ha a feljelentett vagy bejelentett nyomozó hatóság által észlelt cselekmény miatt a nyomozás megtagadására, megszüntetésére, vádemelésre vagy az eljárás egyéb befejezésére kerül sor. Az adatlapok kitöltési rendje a következő:

- 1) egy bűncselekmény és egy elkövető esetén összevont B-T lap;
- 2) egy bűncselekmény és több elkövető esetén egy összevont B-A lap, valamint minden elkövetőről T lap;
- 3) több bűncselekmény és egy elkövető esetén a legsúlyosabb vagy a legjellemzőbb bűncselekményről és az elkövetőről egy összevont B-T lap, a többi bűncselekményről B lap;
- 4) több bűncselekmény és több elkövető esetén cselekményenként a fenti sorrendben kell az 1-3. pontban foglaltak szerint eljárni. Minden elkövetőről csak egy T lap kerülhet kitöltésre.

Az adatlapokat annál a nyomozó hatóságnál kell kitölteni, amelyiknél a nyomozást megtagadták, megszüntették, a vádjavaslatot tették, illetve az eljárást egyéb módon befejezték. A kitöltő és az ellenőrző parancsnok hitelesíti az adatlapot, ezzel felelősséget vállal a kitöltés teljesítéséért, helyességéért és logikai összefüggőségéért.

A rendelkezésre álló adatbázis lehetővé teszi, hogy a Legfőbb Ügyészség információkat szolgáltatasson nemcsak a bűnözés helyzetének és a bűnüldözés aktuális képének bemutatására, hanem speciálisan a nyomozás-felügyeleti tevékenység hatékonyságát növelő kérdésekben is. Például számítógéppel rendszeres időközökben vizsgálják a nyomozás-kezdeményezések alakulását, az ismeretlenek által elkövetett bűncselekmények felderítését. Az ügyintézői tevékenység másik segítő módszere a munkatervi vizsgálatok számítógépek által történő lebonyolítása, amely a konkrét ügyintézés folyamatába építve teremti meg az érintett témához illeszkedő feladat teljesítésének feltételeit.

Az adatgyűjtés rendszere lehetőséget teremt arra is, hogy az ismertté vált bűncselekmények és az elkövetők adathalmazait önmagukon belül elemezve tárják fel ezek sajátosságait. Ezen túlmenően a felsorolt kapcsolódási pontok felhasználásával kimutathatók a többrendbeli bűnelkövetők, a csoportosan és a bűnszövetségben elkövetett bűncselekmények, továbbá az elkövető személyéhez, illetve csoportjához rendelhető az őt terhelő bűncselekmények halmaza.

A Legfőbb Ügyészség adatszolgáltatása kétirányú. Egyrészt az összegzett éves adattárakból széles körű, *átfogó elemzéseket* készít, másrészt az átfogó statisztikák alapján megállapítható tendenciák behatóbb elemzésére vagy országos szintű irányelveknek megfelelően készülő *célvizsgálatok* információigényeinek kielégítésére szolgáltat adatokat.

Az ENYÜBS csak azt vállalja, hogy az ismertté vált bűnözésről a nyomozás befejezésekor már bizonyítékokkal alátámasztottan adjon információt. Nem tartalmaz adatokat azonban a magánvádas bűncselekményekről és a látens bűnözésről sem. A büntetőeljárásban a „tettet” mindaddig gyanúsítottnak, illetve vádlottnak tekinteni, míg a bíróság őt bűnösnek nem mondja ki. Bűnössége tehát a nyomozás lezárását követően is csak később válik bizonyossággá. Mindez természetesen nem csökkenti az ENYÜBS jelentőségét. Arra ösztönzi viszont a felhasználókat, hogy a rendszer adatait más ügyészségi és bírósági rendszerek adatait és egyéb jogi, szociológiai, népeségi információkkal együtt elemezve vizsgáljuk. Így kaphatunk teljes képet a bűnözésről.

5.3.2 A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység információs rendszere

A rendszer jelenlegi formájában 1983. január 1. napján kezdte meg működését egy legfőbb ügyészi utasítás nyomán. Ez a rendszer a megfigyelés egységeit illetően homogén az egységes rendőrségi és ügyészi bűnügyi statisztika rendszerével. A számbavétel alapegysége a vádlott és a vád tárgyává tett bűncselekmény. A rendszer célja az, hogy a büntetőbíróság elé kerülő ügyekben mérhető legyen a kifejtett ügyészi tevékenység, az adatok folyamatos feldolgozásával nyert információk a kriminálpolitika elemzését gazdagítsák, segítsék az ügyészi munkát, az ügyészség irányítását, illetve a szolgáltatott információk jogalkotási és jogalkalmazási döntések során is felhasználhatóak legyenek. A rendszer lehetőséget ad a büntetőbírósági eljárás valamennyi lényeges kérdéséről az elmélyült összefüggések vizsgálatára. A megfigyelés egységének azonossága miatt ennek a rendszernek az adatállománya és az ENYÜBS adatállománya egymással összefüggő. Ezzel lehetőség nyílt arra, hogy a bűnüldözési és nyomozás-felügyeleti tevékenység jellemzőit összevegyessük a büntetőbírósági eljárással, annak eredményével, a vádképviselőt ellátó ügyész álláspontját a bírósági döntésekkel.

A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység számítógépes rendszere az egységes nyomozóhatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika logikus folytatásaként jött létre, hiszen a nyomozás befejezését rendszerint az ügyész vádemelése követi. A vádképviselői információs rendszer azonban – a büntető bírósági szakaszra kiterjedően – az ügyészi tevékenység megfigyelését helyezi középpontba, biztosítja ezen ügyészi tevékenység vizsgálatát és elemzését. A becslések szerint e rendszerben évente körülbelül 29 millió információt dolgoznak fel azzal a céllal, hogy az elemzések eredményei hozzájáruljanak az ügyészi tevékenység értékeléséhez, annak eredményesebbé tételéhez.

E rendszerrel az ügyészség, illetve az igazságszolgáltatás újabb lépést tett az egységes kriminálstatisztika megteremtéséhez, amelynek létrejöttéhez most már „csak” a jelenlegi büntetőbírói statisztika helyett kellene egy, a nyomozási és ügyészségi szakra már

megteremtett rendszerrel azonos elveken felépülő számítástechnikai információs rendszert kidolgozni.

A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység számítástechnikai bázisú információs rendszerében az adatszolgáltatást a „vádképviselési” (V) lapon teljesítik az ügyészek. A V lap arra az alapesetre készült, hogy egy adott vádlott ellen egy bűncselekmény miatt emeltek vádat. Amennyiben a vádlottat több bűncselekmény elkövetésével vádolják, a V lap pótlappal bővül (VP).

Az adatszolgáltatás két szakaszban történik. Először az ügy adatai alapján kitöltésre kerül a kérdőív rendszerű V lap, majd a második szakaszban a számítógépes rendszer input bizonylataként az ügyészségi információs munkatársak számítógépre rögzítik a különböző lapokat. Az adatlapokon meglévő szöveges információkat kódszámokká alakítják át. Valamennyi főügyészségre PC kategóriájú mikroszámítógépeket telepítettek, amelyek segítségével minőségében jelentősen gyorsult a helyi feldolgozás. Az információs rendszer adatszolgáltatásának jelenlegi alapja egy olyan adatlap-garnitúra, amely akkor kerül az ügyészségi házi iratokhoz és kezdik meg a folyamatos kitöltését, ha egy ügyben az ügyész vádat emel. Az adatlap akkor kerül a számítógépes feldolgozás rendszerébe, ha egy vádlottal szemben jogerősen befejeződött az eljárás.

Az adattárak kialakításánál az egyik fő szempont az volt, hogy az információs rendszer alkalmas legyen féléves időszakokat lezárva a vádképviselési tevékenységről információkat szolgáltatni standard táblák segítségével. Ez az adatszolgáltatás egyrészt országosan számba veszi az adott időszak jellemzőit, ugyanakkor a megyei adatok is megjelennek a városi ügyészségi bontásban, tehát az ügyészi szervezet elemi egységei is lehetőséget kapnak területükön a tendenciák elemzésére, a tevékenységek regisztrálására, más területekkel való összevetésre.

6. Céginformációs és Elektronikus Cégeljáráásban Közreműködő Szolgálat (Céginformációs Szolgálat)

A Céginformációs Szolgálat jogszabályban meghatározott módon hozzájárul a cégnyilvánosság követelményének megvalósításához azáltal, hogy kérelemre céginformációt nyújt a közhiteles cégnyilvántartásban szereplő adatokról, cégiratokról. A Céginformációs Szolgálat biztosítja a cégnyilvántartásban szereplők adatainak és cégiratainak a megismerését. A Céginformációs Szolgálat kérelemre a cégjegyzékben szereplő hatályos vagy törölt adatokról, valamint a bejegyzési kérelem számítógépen rögzített, még be nem jegyzett adatairól tájékoztatást ad. Emellett hiteles vagy nem hiteles másolatot nyújt a cégek elektronikus úton feldolgozott beszámolóiról, valamint az elektronikus úton feldolgozott cégiratokról, és biztosítja az ezekben történő betekintés lehetőségét. A Céginformációs Szolgálat által szolgáltatott adatok azonosak a cégbíróságon számítógépen rögzített adatokkal, mivel a Céginformációs Szolgálat a Magyarországon működő összes megyei cégbírósággal számítógépes összeköttetésben áll, ezáltal a Magyar Köztársaság területén bejegyzett összes cégről naprakész információt szolgáltat.

A Céginformációs Szolgálat az alábbi céginformációkat nyújtja az erre irányuló kérelem esetén:

1. Cégmásolat
2. Cégekivonat
3. Cégbizonyítvány

4. Névjegy
5. Cégnév
6. Céginformáció az elektronikus úton benyújtott vagy elektronikus okirattá átalakított cégiratokról
7. Céginformáció a számviteli törvény szerinti beszámoló egészéről vagy annak részeiről
8. Céginformáció a cégre vonatkozó cégbíróági és más bírósági közleményekről
9. Céginformáció az egyes Cégeközlönyökben megjelent valamennyi cégbíróági közlemény szövegéről
10. Elektronikus úton való betekintés a cégjegyzék adataiba
11. Céfigyelés

A céginformáció iránti kérelmet papír alapú vagy elektronikus nyomtatványon kell benyújtani a Céginformációs Szolgálathoz. A nyomtatványt a Céginformációs Szolgálat honlapján, illetve papír alapú formában a Céginformációs Szolgálat ügyfélszolgálati irodájában lehet kérni. A nyomtatványt személyesen vagy postai, illetve elektronikus úton lehet benyújtani. Az elektronikus úton igényelt kérelmet legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátva kell a Céginformációs Szolgálathoz megküldeni. A kérelemben –az azonosításra alkalmas adatok közlésével (cégnév, székhely, cégjegyzékszám)- meg kell jelölni a céget, amely tekintetében a céginformációt kéri, és hónapokban meg kell határozni azt az időszakot is, amelyre vonatkozóan a céginformációt kéri.

Az elektronikus betekintés a www.e-cegjegyzek.hu weboldalon keresztül bárki számára ingyenesen elérhető. A Céginformációs Szolgálat a céginformáció szolgáltatása mellett *nemperes* eljárásokban biztosítja az elektronikus ügyintézés támogató üzemeltetését, valamint közreműködik a Cégeközlöny szerkesztésében.

7. Elektronikus közigazgatási ügyintézés

7.1 A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala

A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (a továbbiakban: KEKKH) létrehozásáról, feladatairól és hatásköréről szóló 276/2006.(XII.23.) Korm. rendelet alapján 2007. január 1-jétől új szervezet került kialakításra, a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (továbbiakban KEKKH), amelynek irányítását és felügyeletét a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter, mint a közigazgatási informatikáért felelős miniszter látja el; a hivatal élén az általa kinevezett elnök áll. A miniszter irányítási jogát az infokommunikációért felelős kormánybiztos útján gyakorolja. A szakmai irányítás az igazságügyi és rendészeti miniszter feladatkörébe tartozik a nem polgári célú frekvenciagazdálkodás kivételével.

A KEKKH elsősorban központi nyilvántartó szerv. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szervként a Kormány a KEKKH-t jelöli ki. A KEKKH a központi nyilvántartó szerve ezen kívül az úti okmányok, a bűnügyi nyilvántartás, a közúti közlekedési nyilvántartás, a közlekedési előéleti pontrendszer, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási kötvények, a külföldön élő magyarokról szóló törvény alapján magyar igazolvány és a magyar hozzátartozói igazolvány, választójoggal nem rendelkező nagykorú állampolgárok és az egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vállalkozók vonatkozásában is. Elbírálja a hatósági erkölcsi bizonyítványok kiállítása iránti kérelmeket.

Másodfokon a KEKKH jár el a személyi adat- és lakcímnnyilvántartási, valamint közlekedési igazgatási ügyekben, ha elsőfokú hatóságként a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve járt el és hozott döntést. A nyilvántartások vonatkozásában a KEKKH az adat- és titokvédelmi szabályok érvénye juttatása érdekében védelmi intézkedéseket tesz. Ennek megvalósítása az elnök által átruházott hatáskörben a titokvédelmi felelős dolga. Hasonló feladatokat lát el a belső adatvédelmi felelős. Együttműködve az adatvédelmi biztos hivatalával biztosítja a személyes adatok védelmét, és vezeti a belső adatvédelmi nyilvántartást. A személyi adat- és lakcímnnyilvántartásból csak a felhasználás céljának és jogalapjának igazolása esetén szolgáltatnak adatot.

A vonatkozó kormányrendelet alapján a nyilvántartásokon kívül a hatósági tevékenységgel kapcsolatos első fokú feladatokat látja el, illetve a másodfokú hatósági feladatokat a Közigazgatási Hivatalok által hozott elsőfokú hatósági határozatok esetében. Ezen kívül biztosítja és irányítja a hatósági adatbázisokat és nyilvántartásokat, elvégzi a rejtjeltevékenység támogatásával kapcsolatos tevékenységeket és a nem polgári célú frekvenciagazdálkodással kapcsolatos közigazgatási feladatokat a szervezeti egységeként működő Kormányzati Frekvenciagazdálkodási Hatóság útján. Ezzel kapcsolatosan nyilvántartást vezet a nem polgári célú frekvenciagazdálkodás körébe tartozó rádióállomásokról és rádióhálózatokról, valamint engedélyezi ezek üzemenben tartását is.

A KEKKH működteti a *Központi Okmányirodát*, ennek keretében üzemelteti az okmányirodai rendszereket és végzi az ezzel összefüggő adatkezelési és adatfeldolgozási feladatokat. A hivatal feladatkörébe tartozik még az okmánybiztonsági feladatok és az okmányok előállításához kapcsolódó ipari és szolgáltató jellegű tevékenységek végrehajtása, ellátása.

A KEKKH-nak bizonyos nemzetközi vonatkozású feladatokat is el kell látnia. Ebben a körben feladata az Európai Unióval kapcsolatos hatáskörébe utalt hatósági nyilvántartásokkal összefüggő információcsere, valamint a schengeni együttműködés keretében biztosítja a tagállamok közötti adatszerét.

Az elektronikus közszolgáltatásokért felelős elnökhelyettes irányítja és ellenőrzi a Központi Okmányiroda tevékenységét, működteti a magyarorszag.hu portállal kapcsolatos tartalomszolgáltatási és szolgáltatásbővítési feladatokat. Országos hatáskörrel rendelkezik az okmányirodák járműigazgatási feladatát tekintve a rendszámtábla ellátás terén.

7.2 Az elektronikus közszolgáltatások

Az ügyfélközpontú közigazgatás, a szolgáltató állam kialakításának egyik legfontosabb eleme az elektronikus ügyintézés és az ezt támogató rendszer kiépítése. A felhasználói igény az ún. egyablakos ügykezelés megvalósításában fogalmazódott meg, amely szerint az állampolgár vagy a vállalkozás képviselője egyetlen helyen tudja elintézni az ügyeit.

Az elektronikus közszolgáltatás fogalmát az elektronikus közszolgáltatásról szóló 2009. évi LX. törvény definiálja. E szerint „elektronikus közszolgáltatás az a törvény által szabályozott módon, törvényben elektronikus úton nyújtott szolgáltatások biztosítására kötelezettek, illetőleg elektronikus úton szolgáltatást nyújtó egyéb szervezetek hatósági vagy egyéb tevékenységének, hatósági nyilvántartásból történő adatszolgáltatásának, a központi elektronikus szolgáltató rendszer (a továbbiakban: központi rendszer) igénybevitelével elektronikus úton történő végzése.” A központi rendszer minden szolgáltatása elektronikus közszolgáltatásnak minősül, amelyek bárki számára elérhetők.

A központi rendszerben továbbított adatokból személyi profil (felhasználói szokások elemzése, közvetlen személyes adatokhoz és érdemi ügyadatokhoz való hozzáférés) nem képezhető. Az elektronikus közszolgáltatások fejlesztése során az üzemeltető biztosítja, hogy költségvetési vagy európai uniós forrásokból létrehozott szoftverek, eljárási rendek, illetve más immateriális javak korlátlan felhasználási jogával az állam rendelkezzen, és ezen fejlesztések eredményei minden közigazgatási és közfeladatot ellátó szerv számára térítésmentesen igénybe vehetők legyenek.

Fő szabály szerint a közigazgatási hatóságok kötelesek a hatósági eljárásokban az elektronikus kapcsolattartást a központi rendszerben megvalósítani. A közigazgatási hatóság jogszabályban előírt elektronikus adatszolgáltatás nyújtására vonatkozó kötelezettségét a központi rendszer útján teljesíti. Az adat-és információszolgáltatás tekintetében csatlakozásra kötelezett szervek a tájékoztató jellegű szolgáltatási kötelezettségüknek elsősorban a központi rendszer egységes követelményeknek megfelelő felhasználói felületén tesznek eleget.

Az elektronikus közszolgáltatásokat – a külön jogszabályban meghatározott műszaki-biztonsági követelményeknek megfelelő módon – a közszolgáltatás útján szolgáltatott, adott adat megismerésére jogosult bármely személy korlátozás nélkül igénybe veheti. A szolgáltatások igénybevevője számára a központi rendszeren keresztül intézhető, jogszabályban meghatározott ügyek elektronikus úton történő intézésének és a korlátozott hozzáférésű nyilvántartásokhoz való elektronikus hozzáférésnek lehetősége a központi rendszer azonosítási szolgáltatásának igénybevételével nyílik meg.

Az elektronikus közszolgáltatás részeként igénybe vett távolról történő ügyintézéshez szükséges azonosítás előfeltétele a személyes megjelenéssel vagy azzal jogszabály szerint egyenértékű módon végzett előzetes regisztráció, és az azonosításra alkalmas adatnak az adat kezelésére feljogosított által történő nyilvántartásba vétele.

Az azonosítás történhet

- a) az azonosítás alanya által ismert egyedi információ alapján (a továbbiakban: tudás alapú azonosítás),
- b) az azonosítás alanya által birtokolt egyedi eszköz, információhordozó alapján (a továbbiakban: birtoklás alapú azonosítás),
- c) az azonosítás alanyára kizárólagosan jellemző tulajdonság alapján (a továbbiakban: tulajdonság alapú azonosítás),
- d) illetve ezek kombinációjával.

Az azonosítás magas, közepes vagy alacsony biztonsági szinten történhet. A távolról történő ügyintézéshez alacsony biztonsági azonosítás szükséges. Alacsony biztonsági fokozatú azonosítás az ügyfélkapu tudás alapú, jelszót alkalmazó azonosításával történik. Az ügyfélkapu létesítése személyes megjelenéssel a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szervnél (a továbbiakban: központi nyilvántartó), a körzetközponti feladatokat ellátó jegyző által működtetett okmányirodában, az állami adóhatóságnál vagy kormányrendeletben meghatározott más szervnél, valamint kormányrendeletben meghatározott hiteles azonosításra alkalmas elektronikus úton kezdeményezhető. Az ügyfélkapu létesítésére jogosult szerv az előtte személyesen eljáró személynek felajánlja az ügyfélkapu létesítését, amelyet a szerv kérelemre haladéktalanul létrehoz.

Az ügyfélkapu létesítését kérő személynek személyazonosságát igazolnia kell, és a természetes személyazonosító adatait, állampolgárságát meg kell adnia. Az ügyfélkapu

létesítését kérő személynek egyidejűleg közölnie kell elektronikus levélcímét is, amely nélkül ügyfélkapu nem létesíthető. Az ügyfélkapun keresztül a szolgáltatást nyújtó szervezettel kapcsolatba lépő személytől az ügyfélkapus azonosításon túl más azonosító nem kérhető, ez azonban nem érinti a szolgáltatás igénybevételéhez szükséges, jogszabályban meghatározott adatok átadásának kötelezettségét.

Az ügyfélkaput létrehozó szerv – amennyiben az nem a Kormány által adatkezelésre kijelölt szervezet (a továbbiakban: adatkezelésre kijelölt szervezet) – továbbítja az ügyfélkaput létesítő által megadott adatokat, továbbá felhasználói nevét és jelszavát az adatkezelésre kijelölt szerv részére, amely az igénybevevő ügyfélkapus azonosítása céljából kezeli az adatokat. Az ügyfélkaput létrehozó szerv – amennyiben az nem maga az adatkezelésre kijelölt szervezet – az adattovábbítást követően az adatokat véglegesen és visszaállíthatatlanul törli saját nyilvántartásából.

Az adatkezelésre kijelölt szervezet az azonosításhoz szükséges adatellenőrzés, valamint a kezelt adatok aktualizálása, adatváltozások korrekcióját szolgáló kapcsolatfelvétel céljából – a név, születési név, anyja neve, születési hely és idő adatok megadásával – adatot igényelhet a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásból, illetve a központi idegenrendészeti nyilvántartásból. Az adatkezelésre kijelölt szervezet az azonosítási tevékenység során az adatokat kizárólag személyazonosításra és a jogosult adatkezelők által megküldött természetes személyazonosító adatokkal való egyezés vagy eltérés megállapítására, valamint az elektronikus közszolgáltatáshoz szükséges üzenetek továbbítására használhatja fel.

Sikeres azonosítás esetén az adatkezelésre kijelölt szerv az elektronikus közszolgáltatást nyújtó adatkezelésre jogosult szerv számára az azonosított személy nevét, elektronikus levélcímét, valamint a szerv számára képzett, a természetes személyazonosítókból le nem vezethető ügyfél-azonosító kódot továbbíthatja. Az ügyfélkapu létesítése során, illetve elektronikus közszolgáltatás igénybevételének egyetlen formájához sem képezhető univerzálisan használható állampolgári azonosító kód.

A központi rendszer az elektronikus közszolgáltatások nyújtását, illetve igénybevételét támogató központi informatikai és kommunikációs rendszerek együttese. A központi rendszer elemei:

- a) az elektronikus kormányzati gerinchálózat,
- b) a kormányzati portál,
- c) az ügyfélkapu,
- d) a hivatali kapu,
- e) a biztonságos elektronikus dokumentumtovábbító szolgáltatás,
- f) az elektronikus tárhely és a központi rendszer cím,
- g) a központi archiválási szolgáltatás,
- h) az elektronikus fizetéseket és elszámolás lehetőségét biztosító rendszer,
- i) a központi ügyfélszolgálat (ügyfélvonal, kormányzati ügyfél-tájékoztató központ).

A központi rendszer az igénybevevői számára biztosítja személyes ügyintézési felület kialakításának lehetőségét, az ügyintézéshez szükséges feltételeket, hogy ügyei intézését távolról, a lehető legszélesebb körben egy integrált hozzáférési ponton keresztül végezhesse.

A biztonságos és átlátható ügyintézés érdekében a központi rendszer üzemeltetése során

- a) kizárólag olyan informatikai és kommunikációs rendszer alkalmazható, amely biztosítja a szolgáltatásokat igénybe vevőkkel való biztonságos kapcsolatot és a központi rendszer

folyamatos – előzetesen bejelentett, a legkisebb terhelésű időszakokban megvalósuló karbantartási üzemszünetekkel korlátozható – elérhetőségét;

b) a szolgáltatás nyújtásához kizárólag olyan, a vonatkozó szabványoknak és műszaki előírásoknak megfelelő, megbízható és a külön jogszabály szerint tanúsított informatikai rendszerek és termékek használhatók, amelyek lehetővé teszik a hiteles iratcserét, biztosítják az elektronikus iratok sértetlenségét és védettségét, valamint az informatikai rendszerekben tárolt adatok hiteles archiválását. A központi rendszerben a továbbított üzenetekről vezetett naplófájlokat úgy kell megőrizni, hogy azokhoz csak a küldő, illetve a címzett írásos megbízásából, valamint az erre törvényben feljogosított szervezeteknek kizárólag olvasási joggal lehessen hozzáférni. A naplófájlokat az üzemeltető öt évig őrzi meg. Folyamatban levő eljárás esetén az eljárás bármely résztvevőjének kérésére a tárolást az ügy lezártaig meg kell hosszabbítani.

A hivatali kapu a központi rendszerhez csatlakozott szervezetek számára biztosítja a számukra küldött, illetve általuk küldött iratokhoz való naplózott hozzáférést.

A hivatali kapun át iratok fogadása, illetve küldése a megfelelően azonosított és erre felhatalmazott személyek által, illetve automatikus módon történhet. A hivatali kapu hozzáférésre felhatalmazott képviselők nyilvántartását a külön jogszabályban erre feljogosított szervezet vezeti.

A jogosultság kezelése elosztott, a képviselőre való feljogosításért a hivatali kaput használó szervezet felel.

A csatlakozott szervezetek számára a központi rendszer szervezeti postafiókot biztosít. A szervezeti postafiók csak az átvételig terjedő tárolásra biztosít lehetőséget. Ettől eltérő tárhely igény esetén a külön szabályzat szerinti térítési díj érvényesíthető.

A hivatali kapun keresztül a csatlakozott szervezet iratkezelési rendszerének megfelelő funkcióit az iratot beküldők számára az ügyfélkapun keresztül hozzáférhetővé kell tenni, hogy az ügyeik állásáról megfelelő azonosítás után tájékozódhassanak.

A központi rendszer kormányrendeletben meghatározott módon központi iratkezelési szolgáltatással a csatlakozott szervezet kérelmére biztosítja a csatlakozott szervezet adatainak biztonságos elektronikus tárolását. A központi rendszer keretei között működik az elektronikus levéltári szolgáltatás, mint a közlevéltárak elektronikus levéltári anyagának hosszú távú megőrzését lehetővé tevő tárolóhely szolgáltatás, amely biztosítja az illetékes levéltárak hatáskörében lévő elektronikus levéltári szolgáltató rendszerek működtetésének műszaki-informatikai feltételeit, ennek részeként a megőrzött iratok hozzáférhetőségét.

A központi rendszert a Miniszterelnöki Hivatal működteti a Pénzügyminisztérium, mint az elektronikus fizetési szolgáltatást biztosító alrendszer működtetője közreműködésével. A központi rendszer üzemeltetését a Kopint-Datorg Infokommunikációs Zrt. a működtetővel kötött közszolgáltatási szerződés keretében látja el.

A közigazgatási hatóság az elektronikus kapcsolattartás során – eltérő törvényi rendelkezése hiányában – kizárólag a központi rendszer azonosítási szolgáltatását veheti igénybe. A közigazgatási hatóság az azonosítási szolgáltatás igénybevételéhez az informatikai rendszereit – az üzemeltetővel előre egyeztetett – illesztő felülettel látja el. A közigazgatási hatóság a központi rendszerhez történő csatlakozást a központi rendszer működtetőjénél egyoldalú nyilatkozattal kezdeményezi. A központi rendszer működtetője a kezdeményezést köteles befogadni, arról az üzemeltetőt értesíteni, és 15 munkanapon belül megvizsgálni, hogy az megfelel-e a jogszabályokban meghatározott biztonsági feltételeknek. A vizsgálat befejezését követően a működtető haladéktalanul értesíti a közigazgatási hatóságot és az

üzemeltetőt a csatlakozás tervezett ütemezéséről, illetve a külön jogszabályban foglalt biztonsági feltételek hiánya esetében a csatlakozás megtagadásáról és a megtagadás okairól.

A csatlakozás iránti igényt csatlakozás iránti űrlapon kell bejelenteni a működtetőnél. Az űrlapon az alábbi adatokat kell feltüntetni:

- a) a szervezet neve, rövid neve;
- b) a szervezet nyilvántartási vagy regisztrációs száma;
- c) a szervezet által használt fix IP cím;
- d) a szervezet hivatali kapu kezelésére felhatalmazott képviselőjének neve és elektronikus levélcíme, telefonszámai;
- e) a szervezet képviselőjének aláírása.

A kitöltött űrlapot a csatlakozó szervezet képviselőre jogosult vezetője a saját ügyfélkapujáról elektronikusan küldheti meg. A csatlakozott szervezet a csatlakozást követően vagy azzal egyidejűleg igényelheti az általános nyomtatványtervezőnek a szervezet számára biztosított példányát, melynek segítségével megtervezheti a saját elektronikus és hagyományos beküldésre is alkalmas űrlapjait. A nyomtatványtervező rendelkezésre bocsátásával egyidejűleg a fix IP címmel csatlakozott szervezetek számára 2 felhasználói jelszóval az üzemeltető hozzáférést biztosít a központi rendszer tesztrendszeréhez, ahol lehetősége nyílik még jóvá nem hagyott nyomtatványok kipróbálására, ellenőrzésére. A működtető folyamatosan gondoskodik a nyomtatványtervező aktualizálásáról, továbbfejlesztéséről és az új verzió kibocsátásáról, illetve a szükséges teendőkről, ismeretekről, segédanyagokról a központi rendszeren keresztül tájékoztatja a szervezet – a csatlakozási űrlapon megjelölt – kapcsolattartóját.

A technikai vagy biztonsági okból szükséges verzióváltásra a működtető határidőt tűzhet ki. A verzióváltás szükségességéről az elektronikus űrlapok kezeléséért felelős szerv értesíti az elektronikus űrlapokat előállító szervezeteket, akik elkészítik az új verziókat és azokat minőségellenőrzésre megküldik az értesítést küldő szervezet részére. A verzióváltásra megjelölt határidő lejártát követően a lecsereült, elavult űrlapokat az űrlap előállítója és az elektronikus űrlapok kezeléséért felelős szerv egyaránt archívumba helyezi. Az archivált űrlapokat a központi rendszer a továbbiakban nem fogadja, azok csak a korábban elküldött adatszolgáltatások értelmezéséhez, megjelenítéséhez használhatók fel.

Az űrlapot készítő szervezet – az APEH kivételével – a bevezetésre tervezett elektronikus űrlapot minőségellenőrzés céljából az erre szolgáló, a kormányzati portálról letölthető elektronikus űrlap mellékleteként az elektronikus űrlapok kezeléséért felelős szervnek elektronikusan megküldi. Az elektronikus űrlapok kezeléséért felelős szerv 15 munkanapon belül elvégzi a tervezett nyomtatványok minőségellenőrzését, és javaslatot tesz az esetleg szükséges módosításokra, kiegészítésekre. Az elektronikus űrlapok kezeléséért felelős szerv az általa megfelelőnek minősített elektronikus űrlapokat a kormányzati portál elektronikus űrlapok közzétételére szolgáló aloldalán haladéktalanul közzéteszi, és az elkészült elektronikus űrlapot az előkészítő szervezetnek megküldi. Az APEH a minőségellenőrzést önállóan végzi, és az elkészült űrlapot megküldi az elektronikus űrlapok kezeléséért felelős szervnek. A közzétételt a kormányzati portálon 1 munkanapon belül kell biztosítani. A központi rendszer csak a leírt eljárásrend alapján közzétett űrlapok forgalmazását biztosítja az ügyfélkapuk és a hivatali kapuk között.

Az elektronikus közszolgáltatásban részt vevő informatikai rendszerek tervezése és megvalósítása során biztosítani kell a következő követelmények teljesítését:

- a) képesnek kell lenniük az egymás közötti együttműködésre, az alrendszerek közötti kommunikáció, azonosítás, adatcsere, adatelérés, alkalmazás-integráció és azok biztonsága terén,
- b) adatjelentéstani (szemantikai) szempontból egységes alapra kell épülniük, ami lehetővé teszi az átadott adatok, metaadatok közvetlen feldolgozását, az egységes fogalmi modellezést, tranzakció- és eseménykezelést,
- c) ügyféloldalon a megkövetelt informatikai eszközök lehetséges minimumára kell építeni úgy, hogy azok minden széles körben elterjedt operációs rendszerből funkcióvesztés nélkül elérhetőek legyenek,
- d) képesnek kell lenniük – megfelelő illesztéssel – az Európai Unió hasonló rendszerei számára történő adatszolgáltatásra, illetve az onnan átvett adatok értelmezésére.

Az elektronikus ügyintézés használatának könnyítése céljából az elektronikus közszolgáltatást ellátó alrendszerek kialakítása során törekedni kell az egységes arculat és ügyfélbarát felhasználói felület használatára, és biztosítani kell az akadálymentességet. Az ennek megvalósítását lehetővé tevő dokumentumokat a működtető a www.ekk.gov.hu honlapon közzéteszi.

A KEKKH 2003-ban indította el az interneten keresztül történő közigazgatási ügyintézés támogató informatikai fejlesztéseket. Ennek kerete az Internetes Közigazgatási Szolgáltató Rendszer, amely jelentős lépés volt az okmányirodák és az ügyfelek internetes kapcsolatának megvalósulásához. A gyorsabb, korszerűbb kiszolgálás lehetőségének nyújtásával mind az ügyfél, mind a hatósági eljárás terhein könnyítve, egyszerűsíti az adminisztrációt. A Hivatal mint szolgáltatásszervező felelős a rendszer működéséért, fejlesztéséért.

Az elektronikus közszolgáltatások kormányzati portálon való biztonságos elérhetőségét az ügyfélkapu biztosítja. Jelenleg az ügyfélkapun keresztül a következő szolgáltatások érhetőek el:

- értesítés az okmányok érvényességi idejének lejártáról
- okmányirodai szolgáltatások (ügyintézés kezdeményezése és időpontfoglalás)
- hatósági (erkölcsi) bizonyítvány igénylése elektronikus kérelmezés útján
- APEH szolgáltatásai
- a Kormányzati Portál szolgáltatásai
- Országos Felsőoktatási Információs Központ szolgáltatásai
- Országos Egészségbiztosítási Pénztár szolgáltatásai
- Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség szolgáltatásai
- Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság szolgáltatásai
- Vám- és Pénzügyőrség szolgáltatásai
- KEKKH adatszolgáltatás letiltása és visszavonása szolgáltatása
- MVH agrártámogatási kérelmek.

Az Internetes Közigazgatási Szolgáltató Rendszer (a továbbiakban: XR) az okmányirodai e-ügyintézés kerete és alapja, olyan informatikai ügyviteli rendszer, amely biztosítja, hogy a felhasználó és a szolgáltató elektronikus úton, interaktív módon kommunikálhasson. A rendszer használatának előnye, hogy a felhasználó otthonról megtudhatja milyen iratok szükségesek az ügyintézéshez, kiválaszthatja az ügyintézés helyét, elektronikus kérelmet állíthat elő, az okmányiroda pedig visszaigazolja a lefoglalt időpontot és az ügyintéző előzetesen ellenőrizheti a felhasználó által megadott adatokat.

7.2.1 Az elektronikus kormányzati gerinchálózat

A központi rendszer részét képező *elektronikus kormányzati gerinchálózat* (a továbbiakban: EKG), illetőleg az informatikai közháló (a továbbiakban: IKH) alapszolgáltatásként biztosítja a hálózatokhoz csatlakozottak számára az internet-hozzáférést, illetve az elektronikus közszolgáltatást az EKG-n keresztül nyújtók számára a szolgáltatásuk EKG-n keresztüli nyújtásának lehetőségét, elérhetőségét. Az EKG hálózatgazdája a zártcélú hálózatokról szóló kormányrendelet alapján, az ott rögzített jogokkal és kötelezettségekkel a közigazgatási informatikáért felelős miniszter. A miniszter a hálózat működtetésével kapcsolatos feladatát a közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala közreműködésével látja el. Az EKG biztosítja a közigazgatási és rendvédelmi szervek egységes hálózati infrastruktúrájának alapját. Ezen szervek – jogszabályban meghatározott kivételekkel – más zárt célú hálózatot nem tarthatnak fenn, az EKG-tól eltérő hordozón – a nyilvános vezetékes és mobil távközlési szolgáltatóktól igénybe vett beszédcélú telefonszolgáltatáson kívül – nem létesíthetnek távközlési, informatikai összeköttetéseket. A Központi Szolgáltatási Főigazgatóság az EKG-t mint infrastruktúrát használva működteti a kormányzati hálózatot. Az EU intézményeivel kapcsolatot tartó közigazgatási szervek számára a TESTA kapcsolat az EKG-n keresztül biztosított. Az EKG Budapesten kívüli hálózati csomópontjai a Magyar Államkincstár megyei szolgáltató egységeinek épületeiben üzemelnek.

Nem részei az EKG-nak a következő – részben közigazgatási feladatot is ellátó – zártcélú hálózatok:

- a) a nemzetbiztonsági szolgálatok speciális műveleti hálózatai;
- b) a Honvédelmi Minisztérium által működtetett katonai műveleti hálózatok;
- c) az Egységes Digitális Rádiótávközlő Rendszer;
- d) a Külügyminisztérium által Magyarországon és külképviseleti viszonylatban működtetett diplomáciai információs rendszerek;
- e) a Magyar Köztársaság nemzetközi kötelezettségeiből adódóan működtetett nemzetközi zártcélú hálózatok.

A központi államigazgatási szervek, a kormányhivatalok – eltérő törvényi rendelkezés hiányában – területi szerveikkel együtt kötelesek csatlakozni az EKG-hoz. Rendvédelmi szervek – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – kötelesek csatlakozni az EKG-hoz. Más költségvetési szervek, köztestületek, valamint a helyi önkormányzatok önként csatlakozhatnak az EKG-hoz. Vállalkozás csak a következő esetekben csatlakozhat az EKG-hoz, és annak szolgáltatásait csak a következő célokból használhatja:

- a) jogszabályban közfeladat ellátására kötelezett vállalkozás, a közfeladatával összefüggésben nyújtott elektronikus közszolgáltatással kapcsolatban;
- b) a központi rendszer egyes elemeit üzemeltető vagy a központi rendszerhez csatlakozásra kötelezett szervezet által nyújtott elektronikus közszolgáltatást üzemeltető vállalkozás, ezen üzemeltetési feladatainak ellátásával kapcsolatban.

Az EKG-hoz csatlakozni kívánó vagy arra kötelezett szervezet a csatlakozást a hálózatgazdához címzett és a központi rendszert működtetőjének megküldött EKG csatlakozási bejelentésben igényli. Az EKG felhasználói hozzáférési pontja az EKG és a felhasználó rendszere között kapcsolatot biztosító hálózati elem (felhordó hálózat) felhasználói végpontján létesül. Amennyiben a felhasználónál – műszaki, gazdasági okok miatt – hozzáférési pont nem létesíthető, úgy az EKG hálózatgazdája és a felhasználó megállapodhat arról, hogy a felhasználó a csatlakozást e célra külső szolgáltató által

létesített összeköttetés igénybevételével is megvalósíthatja. A felhasználó által igénybe vett sávszélességről, a szolgáltatás körülményeiről az EKG hálózatgazdája – az üzemeltető szakmai előkészítésével, támogatásával – a felhasználóval állapodik meg.

Az EKG használati szabályzata szerint EKG legfőbb feladatai:

- a) Biztosítson megfelelő informatikai infrastruktúrát a civil szféra számára az állami intézmények által nyújtott szolgáltatások eléréséhez (Front-Office feladatok).
- b) Biztosítson megfelelő informatikai infrastruktúrát a kormányzati intézmények számára a kormányzati feladatok ellátásához (Back-Office feladatok).
- c) Biztosítsa a megfelelő védettségű kétirányú kormányzati kapcsolatokat a brüsszeli EU adminisztráció informatikai rendszereihez.

Az országos kormányzati hálózat nagysebességű kapcsolatot valósít meg mind a budapesti intézmények, mind a gerinchálózat elérési pontjain keresztül az ország területén működő, elsődlegesen közigazgatási, és a közigazgatás működését támogató intézmények között.

Az intézményi hálózatok logikai elkülöníthetősége biztosítható. A hálózatot számos intézmény használja, ezért garanciális és biztonsági szempontok miatt arra van szükség, hogy a jelenlegi, fizikailag is különálló rendszerekhez hasonló rugalmasság és logikai elkülönültség megvalósítható legyen. Ez a követelmény kielégíthető az ún. távközlési virtuális magánhálózatok (MPLS VPN-ek) kialakításával. Az egyes intézményi hálózatok között szabályozott kommunikáció működik az érintett intézmények igényei szerint, így megvalósul az intézményi hálózatok közötti szabályozott kapcsolat a hálózat fizikai topológiájának megváltoztatása nélkül. Léteznek olyan központi erőforrások, amelyekhez egyidejűleg több intézménynek is hozzá kell férnie, ezt a célt szolgálják az ún. extranetek is.

A hálózat rendelkezésre állása azonos vagy jobb, mint a különálló megoldásokkal elérhető rendelkezésre állási szint. A hálózat a gerincszakaszokon biztosítja az infrastruktúrát nagy sávszélesség igényű, multimédiás alkalmazások számára is (pl. videokonferencia stb.), a csatlakozó intézménynek magának kell a kapcsolat sávszélességéről a csomópontig terjedő szakaszra vonatkozóan gondoskodnia az EKG hálózatgazdájával egyeztetetten.

A gerinchálózat szolgáltatásai országosan a megyei gerinchálózat elérési pontoknál (Point of Presence, PoP) állnak rendelkezésre. A PoP-ok feladata a fizikai infrastruktúra, az üzemeltetési környezet (helyiség, szünetmentes tápellátás stb.) biztosítása. Az üzemeltetés részét képező rendszerfelügyeletet és menedzsmentet a központi üzemeltetést felügyelő szervezet végzi, távolról. A PoP-ok a Magyar Államkincstár kijelölt megyei telephelyein üzemelnek.

A felhasználók által az EKG-n elérhető szolgáltatások a következő alapvető csoportokba sorolhatók:

Alapszolgáltatások:

- EKG kapcsolódási pont (hozzáférés), IP sávszélesség garantált biztosítása, MPLS VPN létrehozása,
- 24 órás helpdesk (felhasználói támogatás),
- internetkapcsolat, az intézmény által meghatározott védelmi politikának megfelelően,
- névfeloldás (Domain Name Service, DNS),
- levéltovábbítás az internet és az intézmények felé/felől.

Az alapszolgáltatásként definiált szolgáltatások az EKG-hoz kapcsolódó felhasználók számára a kapcsolódás után automatikusan elérhetővé válnak, azonban bizonyos, a felhasználó szervezettől függő különbségek előfordulhatnak.

Az EKG a következő egyéb szolgáltatásokat nyújtja:

– kapcsolat biztosítása az EU informatikai szolgáltatásaihoz a TESTA hálózaton keresztül (az egyéb szolgáltatásokat az intézmények konkrét feladataik végrehajtásához veszik igénybe),

– emelt szintű szolgáltatások.

Az emelt szintű szolgáltatások körébe tartozik minden olyan szolgáltatás, amelyet az intézmények szerződéses keretek között, az EKG infrastruktúrájára, alapszolgáltatásaira támaszkodva vesznek igénybe (pl. hangintegráció, videokonferencia stb.).

A kapcsolódás fizikailag (csatornázott E3, STM1, MetroEthernet és ADSL) távközlési szabvány által meghatározott módon történik, de indokolt esetben lehetőség van az ettől való eltérésre is (pl. „sötét üvegszál” használatával). Az adat-, hang- és egyéb forgalom IP protokoll használatával zajlik. Az EKG belső kommunikációja MPLS VPN (Multiprotocol Label Switching; Virtual Private Network) technológiával történik, amely az EKG csatlakozási felületétől kezdve meghatározza az útválasztást, és biztosítja a felhasználói virtuális magánhálózatok (intranetek) bizalmasságát, elkülönültségét. E technológia garantálja a felhasználó számára biztosított IP sávszélességet, a hozzáférések kontrollját és a biztonsági irányelvek érvényesülését. Ennek segítségével zárt virtuális intraneteket lehet létrehozni, amelyeket általánosságban a hálózatgazda működtet, de a felhasználó (illetve egy kijelölt feladatgazda) adminisztrálhat (jogosultságkezelés).

A kapcsolódás fő paramétereit: a sávszélesség (általában 0,25–100 Mbps/intézmény), a közös VPN-ben részt vevők száma, jogosultságai, valamint a kapcsolódási pont(ok) helye. Az EKG működtetője által az adott paraméterek szerint konfigurált VPN a felhasználói körön kívül eső felhasználók számára közvetlenül nem elérhető, biztonságos kapcsolatot valósít meg. A VPN-ek bizalmasságát az önálló biztonsági irányelvek (az egyes határútválasztókon beállított MPLS VPN szabályrendszerek) jellemzik. A kapcsolódás vidéki és egyes fővárosi felhasználók esetén ráhordó (nem az EKG üzemeltetője által működtetett – jellemzően távközlési szolgáltató által üzemeltetett) hálózat közbeiktatását igényli. A ráhordó hálózat feladata az intézmény és az EKG kapcsolódási pont közötti kapcsolat biztosítása.

Az EKG-hoz csatlakozott felhasználók – kapcsolódási pontjukon keresztül – internethez való hozzáférése a felhasználó csoportjától függően kétféle lehet:

– az adott sávszélesség engedte kereteken belül *korlátlan hozzáférés* (a kötelezettek esetén),
– egyes protokollokhoz vonatkozóan *átmenetileg korlátozott hozzáférés* (a nem kötelezettek esetén).

A korlátlan hozzáférés azoknak a felhasználóknak áll rendelkezésre, amelyek kapcsolódását az EKG-hoz jogszabályi kötelezettség írja elő. Mivel számukra nincsen választási lehetőség az EKG-használatot (és így az internet elérését) illetően, teljes forgalmuk az EKG-n keresztül bonyolódik, korlátozás nélkül.

Átmenetileg korlátozott internet hozzáférés egyes protokollok vonatkozásában: ilyen internet eléréssel rendelkeznek azok a felhasználók, amelyek kapcsolódása az EKG-hoz nem kötelező jellegű. Számukra a tevékenységükhöz szükséges, illetve általános célú (pl. híroldalak stb.) internetforgalom mindenkor korlátlanul engedélyezett, ugyanakkor átmenetileg a nagy sávszélesség igényű tartalmak (pl. real audio, real video, ftp típusú letöltések) forgalma (a terhelés kezelhető szinten tartása érdekében) mindaddig alacsonyabb

szinten priorizált. A korlátozást kizárólag a hálózatgazda jogait gyakorló vezető rendelheti el.

Az ún. DNS az EKG azon szolgáltatása, amely minden csatlakozott felhasználó számára domain nevet, cím- és névfeloldást biztosít. A domain név a felhasználó Internet Protokoll (IP) címének felel meg, annak egyfajta lefordított, szöveges megfelelője. E szolgáltatáshoz kapcsolódóan kapnak a csatlakozó felhasználók saját IP-címet is, de kizárólag arra a hálózati pontra vonatkozólag (lehet ez az EKG csatlakozási pont vagy egy Web-szerver stb.), amelynek „láthatónak” kell lennie a többi felhasználó számára. Az IP címekkel kapcsolatos allokációs és regisztrációs feladatokat az EKG hálózatgazda végzi. Az EKG üzemeltetés kezeli a gov.hu zónát, így ezen aldomain alatt bármilyen közfeladatot ellátó szervezet számára egyszerűen és gyorsan (külön költségek nélkül) kialakítható a szükséges név és zóna.

A magyar EKG felhasználóknak az Európai Unióval történő együttműködés során szüksége lehet elektronikus kommunikációra, adatcserére. Az EU adminisztrációs tartalomszolgáltató az a partner intézmény, amely a feladathoz kapcsolódóan a magyar EKG felhasználókkal együttműködik, azoknak adatot küld, illetve tőlük adatot fogad. Az Európai Unió a tagországokkal egy európai szintű elektronikus hálózatot alakított ki, amely közötte hálózatként összeköti az egyes európai nemzeti (kormányzati) hálózatokat. Amennyiben egy nemzeti felhasználó intézménynek feladatához kapcsolódóan adatcserére van szüksége valamelyik, az európai adminisztrációhoz tartozó intézménnyel, az EKG-n keresztül kapcsolódhat e hálózathoz. Az EuroDomain hálózat adminisztrációját az Európai Unió IDABC nevű kezdeményezése látja el, míg a hálózatok csatlakoztatásának technikai megvalósításáért az IDABC-TESTA (TransEuropean Services for Telematics between Administrations) szervezet a felelős.

7.2.2 Az elektronikus közszolgáltatás biztonsága

Az elektronikus közszolgáltatás biztonságáról szóló 223/2009 (X. 14.) Korm.rendelet szerint, amennyiben egy elektronikus közszolgáltatást nyújtó rendszer (alrendszer) működtetője szolgáltatását biztonságos informatikai rendszer útján teszi elérhetővé a felhasználók számára, akkor szolgáltatása részeként köteles az eljárási és biztonsági követelmények megismertetéséről – az irányítása alá tartozók esetében elsajátításáról, teljesítéséről – is gondoskodni. Az elektronikus közszolgáltatást nyújtó rendszer (alrendszer) működtetőjének biztosítania kell, hogy a rendszer belső és külső használói, valamint a külső szolgáltatók tudatában legyenek a rendszerrel szembeni információbiztonsági fenyegetéseknek.

Az elektronikus közszolgáltatást nyújtó, működtető szervezet vezetője köteles biztosítani, hogy az informatikai rendszer az eljárási és biztonsági követelményeknek megfeleljen, függetlenül attól, hogy az üzemeltetést részben vagy egészben harmadik személy végzi. Az üzemeltető a fokozott veszéllyel járó tevékenység szabályai szerint felelős azért, hogy a működtetőt valamennyi lehetséges kockázatról haladéktalanul tájékoztassa, illetve azok megszüntetéséért, csökkentéséért mindent megtegyen. E felelősség alól csak akkor mentesül, ha megfelelően dokumentált jelzése ellenére a működtető nem intézkedett időben a probléma megoldására.

Az informatikai biztonsági felügyelő ellenőrzi az elektronikus közszolgáltatást nyújtó rendszerek eljárási és biztonsági követelményeknek való megfelelését. Az informatikai

biztonsági felügyelő jogosult a központi rendszer üzemeltetőjétől, adatkezelőjétől, valamint az elektronikus közszolgáltatást nyújtó, szolgáltatást nyújtó szervezetektől az eljárási és biztonsági követelmények teljesülésével kapcsolatban tájékoztatást kérni, a követelményeknek való megfelelés alátámasztásához szükséges, az elektronikus közszolgáltatást nyújtó alrendszer tervezésével, beszerzésével, előállításával, működésével vagy felülvizsgálatával kapcsolatos adatot, illetve a rendszerek biztonsága tárgyában keletkezett valamennyi dokumentumot – különösen az e rendeletben előírt dokumentációt, szabályzatokat – bekérni.

Az ellenőrzés, valamint a megtett intézkedések felülvizsgálata során tapasztalt hiányosságok esetében az informatikai biztonsági felügyelő

- a) kiemelt kockázatot jelentő – azaz adatvesztés, vagy adatokhoz való jogosulatlan hozzáférés veszélyét felvető – hiányosság esetén a szolgáltatást azonnal felfüggeszti,
- b) az a) pontba nem tartozó kockázatot jelentő hiányosság esetén a működtetőt, és – amennyiben a hiányosság elhárítása közvetlenül az üzemeltető feladatát képezi – az üzemeltetőt határidő tűzésével a hiányosság megszüntetésére szólítja fel,
- c) amennyiben a hiányosság határidőt követően is fennáll, a szolgáltatás felfüggesztéséről intézkedhet.

Egy rendszerelem üzemeltetésének vagy felfüggesztett szolgáltatásának újraindítása – a hiányosságok megszüntetését követően is – csak az informatikai biztonsági felügyelő engedélyével történhet. A felfüggesztésről, valamint az újraindítási engedély kiadásáról az informatikai biztonsági felügyelő tájékoztatja a biztonságos működést regisztráló Nemzeti Hírközlési Hatóságot. A szolgáltatás felfüggesztését, az erről szóló döntést követően haladéktalanul, illetve újraindítását annak pontos időpontjával és a korlátozás kiterjedésének megjelölésével a kormányzati portálon az üzemeltetési események között a kormányzati portál üzemeltetője a biztonsági felügyelő közlése alapján közzéteszi.

Az EKG minőségirányítás alapjául szolgáló dokumentációnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy az eljárási és biztonsági követelményeknek való megfelelést bemutassa. A dokumentációt a biztonsági ellenőrzést végezni jogosultak rendelkezésére kell bocsátani. Amennyiben az elektronikus közszolgáltatást nyújtó szervezet a szolgáltatásnyújtással összefüggő egyes feladatait - ideértve az üzemeltetést is - közreműködő igénybevételével látja el, a saját dokumentáció helyett csatolhatja a feladatot ellátó közreműködő szervezet vonatkozó dokumentációját, azonban annak a felelőssége ez esetben is fennáll.

A minőségirányítás alapjául szolgáló dokumentáció

a) a tervezéssel összefüggésben:

aa) meghatározza az előállítandó informatikai célrendszer terveivel kapcsolatos, az eljárási és biztonsági követelmények teljesítését biztosító funkcionális és alkalmassági követelményeket, valamint a tervezés folyamata során és annak befejezésekor elvégzendő ellenőrzéseket és vizsgálatokat,

ab) összefoglaló jelleggel rögzíti az aa) pontban meghatározott egyes ellenőrzések és vizsgálatok eredményét;

b) az egyes elemeinek beszerzésével összefüggésben:

ba) a beszerzést megelőzően rögzíti az eljárási és biztonsági követelmények teljesítését biztosító beszerzési követelményeket, meghatározza a kiválasztás és kiértékelés feltételeit,

bb) kialakítja és alkalmazza azokat az ellenőrzési tevékenységeket, amelyek biztosítják, hogy a beszerzés tárgya megfeleljen az előírt követelményeknek;

c) a rendszer kialakításával összefüggésben:

- ca) munkafolyamatba építve meghatározza a rendszernek az előállítás és a végellenőrzés során ellenőrizendő és vizsgálandó, az eljárási, adatbiztonsági követelmények teljesítését biztosító követelményeit,
- cb) a végellenőrzéshez dokumentálja – amennyiben az előírt – a rendszer hatósági elfogadásának feltételéül előírt követelmények teljesülését,
- cc) rögzíti az egyes ellenőrzések és vizsgálatok eredményét úgy, hogy az alkalmas legyen az előírt – különösen az eljárási, adatbiztonsági – követelmények teljesítésének megítélésére;
- d) szabályozza a rendszer elkészülte utáni változáskezelés, rendszeres időközönkénti felülvizsgálat eljárásrendjét, az eljárási, adatbiztonsági és biztonsági követelményeknek való megfelelés igazolásának módját;
- e) igazolja a minőségirányítási rendszer alkalmasságát, teljeskörűségét.

Ha az elektronikus közszolgáltatást nyújtó szervezet olyan, a vonatkozó MSZ ISO/IEC szabványok szerinti, független, erre feljogosított tanúsító szervezet által tanúsított minőségirányítási rendszert működtet, és azt a rendszer elkészülte utáni audit-jelentéssel igazolja, vélelmezni kell, hogy a minőségirányítással kapcsolatos követelmények e minőségirányítási rendszer útján teljesülnek. Az elektronikus közszolgáltatást nyújtó szervezet vezetője gondoskodik a minőségirányítási dokumentációban foglaltak betartásáról, betartatásáról. Ha az elektronikus közszolgáltatást nyújtó rendszerre vonatkozó jogi, adatvédelmi vagy biztonsági követelmények megváltoznak, a rendszer (alrendszer) működtetőjének a változás, az új szabályozás ismertté válásától számított 90 napon belül kell gondoskodnia a minőségirányítási dokumentáció módosításáról.

A szolgáltatást nyújtó szervezet az általa működtetett rendszerben vagy annak környezetében vagy mindkettőben gondoskodik a rendszer működése szempontjából meghatározó folyamatok valamennyi kritikus eseményének naplózásáról. A szolgáltatást nyújtó szervezet a naplózandó események körét, a napló adattartalmának megőrzési idejét – a vonatkozó jogi szabályozás alapján, az adott eljárási cselekmény biztonsági jellegére, érzékenységre tekintettel – határozza meg. A megőrzési időn belül a megbízhatóság megítéléséhez szükséges mértékben valamennyi, az eljárási cselekménnyel kapcsolatos eseménynek rekonstruálhatónak kell lennie. Naplózni kell minden személyes adat továbbítását. A naplóállomány bejegyzéseit védeni kell az arra jogosulatlan személy általi hozzáféréstől, módosítástól, törléstől, illetve biztosítani kell, hogy a napló tartalma a megőrzési időn belül a jogosult számára megismerhető és értelmezhető maradjon.

Közvetlen adatbázis kapcsolatra épülő, személyes adatokat is tartalmazó adatszolgáltatást vagy adattovábbítást az elektronikus közszolgáltatást nyújtó – a jogszabályi, adatvédelmi feltételek teljesülése esetén is – csak úgy valósíthat meg, ha megfelelő biztonságos csatornát (titkosítási, védelmi eljárást) használva megakadályozza az elektronikus dokumentum illetéktelenek általi megismerését. Az elektronikus közszolgáltatást nyújtó biztosítja, hogy a naplózott, az írásbeliség követelményeinek megfelelő, párbeszéd, elektronikus üzenetekre épülő elektronikus ügyintézés során a részére küldött üzenetet megfelelő rejtjelzési eljárással továbbítsák nyilvános adathálózaton. Amennyiben a felhasználó a szolgáltatást nyújtóval párbeszédre épülő kapcsolatot folytat, és a központi rendszer által biztosított, a szolgáltatók számára hozzáférhető kulcstárban letétbe helyezi nyilvános titkosító kulcsát, a szolgáltatást nyújtó – igény esetén – köteles az igénybe vevőnek szóló üzenetet titkosítva megküldeni.

7.2.3 A központi rendszer igénybevevőinek azonosításáról

Az elektronikus kapcsolattartáshoz az eljáró természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező jogképes szervezet azonosságát közhiteles nyilvántartás adataival való egyezésre, illetve azt tanúsító biztonsági (személyazonosításra alkalmas) okmányban szereplő adatok ellenőrzésére kell visszavezetni – mondja ki a központi elektronikus szolgáltató rendszer igénybevevőinek azonosításáról és az azonosítási szolgáltatásról szóló 224/2009 (X. 14.) Korm.rendelet. Amennyiben az azonosítás alapja közhiteles nyilvántartás, annak a központi rendszer számára elektronikusan folyamatosan rendelkezésre kell állnia, és folyamatosan a tényleges állapotnak megfelelően kell tanúsítania az azonosításhoz szükséges adatokat. Amennyiben az azonosítás biztonsági (személyazonosításra alkalmas) okmányra, hatósági bizonyítványra épül, úgy az ellenőrzést végzőnek az ilyen feladatot ellátóktól általában elvárható gondossággal meg kell győződnie az igazolvány, hatósági bizonyítvány hitelességéről és hatályosságáról, valamint az okmány és az adott személy kapcsolatáról. Nem alkalmas azonosításra, illetve regisztrációra olyan – egyébként érvényes, és hiteles, akár biztonsági – dokumentum, eszköz, tulajdonság, amely nem tartalmaz az egyértelmű azonosításhoz önmagában elégséges, az azonosítást végző számára hozzáférhető információt.

Természetes személyek azonosítására az *ügyfélkapu*, szervezetek azonosítására a *hivatali kapu* szolgál. A hivatali kapunak az igénybe vevő szervezet jellegétől függő, a szervezet létét közhitelesen tanúsító nyilvántartásra épülő megjelenési formái vannak:

- a) költségvetési intézmények számára a Magyar Államkincstár által vezetett költségvetési szervek nyilvántartására,
 - b) társas vállalkozások és egyéni cégek esetén a Cégbíróságok által vezetett cégnyilvántartásra,
- épülve.

A természetes személy a központi rendszer azonosítási szolgáltatásának igénybevételéhez szükséges regisztrációt az ügyfélkapu létesítésére feljogosított regisztrációs szerveknél személyesen vagy a regisztrációs adatbázis adatkezelőjénél elektronikus úrlapon kezdeményezheti. A felhasználó személyes megjelenése esetén a regisztrációs szerv a személyes megjelenéskor vagy előzetesen az (1) bekezdésben említett elektronikus úrlapon megadott adatok és a felhasználó által bemutatott, a külön jogszabályban meghatározott személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványban szereplő adatok alapján az ügyfelet azonosítja. A regisztrációs szerv a felhasználó által megadott természetes személyazonosító adatokat és állampolgárságot összeveti a nyilvántartás adataival, valamint ellenőrzi a személyes megjelenés során bemutatott személyazonosításra alkalmas hatósági igazolvány hatályosságát. Amennyiben az ügyfélkaput létrehozni szándékozó olyan külföldi, aki nem alanya a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásnak, úgy az adatok összevetését el kell végezni a központi idegenrendészeti nyilvántartásban is.

Ha a felhasználó az ügyfélkapu létesítését elektronikus úrlapon kezdeményezi, és azt a közigazgatási hatósági eljárásokban felhasznált elektronikus aláírásokra vonatkozó kormányrendeletben meghatározott követelményeknek megfelelő elektronikus aláírással látja el, az ügyfélkapu létesítését megelőzően – az aláírás hitelesítés-szolgáltatójának rendelkezésre állásával összhangban – a központi rendszer haladéktalanul

- a) ellenőrzi az elektronikus aláírás érvényességét,
- b) szükség esetén a hitelesítés-szolgáltatónál viszontazonosítás útján ellenőrzi a felhasználó természetes személyazonosító adatait, továbbá

c) ellenőrzi az elektronikus űrlapon megadott adatok és a nyilvántartásban szereplő adatok egyezőségét.

Ha az ellenőrzés sikeres volt, a központi rendszer elektronikus levélben tájékoztatja a felhasználót a regisztráció sikeréről. A regisztráció az elektronikus aláírás ellenőrzési ciklusának megfelelő késleltetéssel lép hatályba. Valós idejű tanúsítványszolgáltatás esetén a kapu az elektronikus válaszüzenet kézbesítését követően haladéktalanul igénybe vehető. Ha az ellenőrzés bármely eleme sikertelen, a regisztráció kérését a központi rendszer tájékoztatja a regisztráció sikertelenségéről, és az adatokat visszaállíthatatlanul törli. A felhasználó az ügyfélkapu létesítését elektronikus űrlapon úgy is kezdeményezheti, hogy az nincs elektronikus aláírással ellátva (ideiglenes regisztráció). A központi rendszer az elektronikus űrlap benyújtását követően létrehozza az ügyfélkaput, de az elektronikus kapcsolattartásra csak korlátozottan használható. A kormányzati portál szolgáltatáslistája feltünteti, hogy mely szolgáltatások érhetők el ilyen ideiglenes regisztrációval. Az ideiglenes ügyfélkapuhoz nem tartozik tárhely. Ha a felhasználó az elektronikus aláírás nélküli elektronikus űrlap elküldésétől számított 30 napon belül nem jelenik meg személyesen egy regisztrációs szerv előtt az azonosítás végett, a központi rendszer az ügyfélkaput törli.

Sikeres regisztrációt követően a regisztrációs rendszer a felhasználó részére az általa a regisztráció részeként megadott elektronikus levélcímére elektronikus levélben megküldi az ügyfélkapu megnyitásához szükséges egyszer használható aktiváló kódot. Az aktiváló kód a regisztrációtól számított 5 napig használható fel. Az aktiváló kód lejáratát után az elfelejtett jelszóra vonatkozó eljárásrendben lehet új jelszót igényelni. Az aktiváló kód segítségével a kormányzati portál ügyfélkapu aktiválási felületén a felhasználó elvégzi az ügyfélkapu aktiválást, és ennek részeként lecseréli az aktiváló kódot a saját jelszavára. Amennyiben a regisztrációtól (ide nem értve az ideiglenes regisztrációt, amelynek lejáratát 30 nap) számított 60 napon belül nem történik meg az ügyfélkapu aktiválása, a regisztrációs adatbázis adatkezelője törli a regisztrációt.

A felhasználó jogosult több ügyfélkaput létesíteni és fenntartani. Ezek közül azonban csak egy létesítése és fenntartása díjmentes. A további ügyfélkapu létesítéséért fizetett igazgatási szolgáltatási díj a regisztrációs szerv bevételeként képezi.

Az ügyfélkapu a következő módokon szűnik meg:

- a) a felhasználó kérelmére,
- b) amennyiben az ügyfélkapu tárhelye üres, a felhasználó haláláról vagy elérhetetlenné válásáról való tudomásszerzést követően haladéktalanul,
- c) amennyiben az ügyfélkapu tárhelye nem üres:
 - ca) a felhasználó haláláról való tudomásszerzést követő 4 hónap elteltével, amennyiben örökösök nem jelentkeztek, vagy nem kérték az eljárás a hagyatéokra vonatkozó jogerős döntésig történő felfüggesztését,
 - cb) ha a felhasználó a rendelkezésre álló adatok alapján személyét illetően nem azonosítható, illetve ismeretlen helyen tartózkodik, ezen tény nyilvántartásba vételét követő 1 év leteltével.

A felhasználó az ügyfélkapu megszüntetését a kormányzati portálról letölthető elektronikus űrlap kitöltésével kezdeményezheti. Az űrlap a kormányzati portál elektronikus űrlapok beküldésére szolgáló felületén, illetve a regisztrációs szervnél személyesen vagy postán is benyújtható. A megszüntetett tárhelyen tárolt információt helyreállíthatatlan módon kell törölni.

A hivatali kapu használója, azon keresztül valamely szervezet nevében tevékenységet végző kizárólag ügyfélkapuval már rendelkező (azonosított) természetes személy lehet. A hivatali kapu regisztrációja osztott. A központi rendszer kizárólag a hivatali kapu kezelésére az adott szervezetnél felhatalmazott képviselőt tartja nyilván, az adott szervezeten belüli további felhasználók – a szervezet nevében eljárni jogosult személyek – regisztrációját a szervezet által a hivatali kapu kezelésére felhatalmazott képviselő végzi. Ehhez a központi rendszer egységes eszközrendszert (programrendszert) és megfelelően védett tárhelyet biztosít. Hivatali kapu elektronikus, távolról történő létesítésére csak olyan szervezettípusnál kerülhet sor, amely tekintetében a szervezettípus egyedeinek teljes körű, folyamatosan elektronikusan hozzáférhető, közhiteles nyilvántartása rendelkezésre áll.

A hivatali kapu kezelésére felhatalmazott képviselő a részére biztosított regisztrációs felületen a szervezet képviselőire feljogosított személyek nevét és az ügyfélkapu regisztrációnál megadott elektronikus levelezési címét rögzíti az ügyfélkapujuk egyértelmű hozzárendelése érdekében. A regisztráció eredményeként átadja a hivatali kapuhoz tartozó azonosítót és jelszót, illetve – amennyiben ilyen van – azonosító eszközt. A hivatali kapuhoz csak értesítési tárhely tartozik. A hivatali kapu megszűnik

- a) ha a szervezet a hivatali kapu megszüntetését igényli,
- b) ha a szervezet megszűnik.

A hivatali kapu a szervezet, illetve a kapu megszűnésének bejelentésétől, illetőleg a megszűnésnek a központi rendszer tudomására jutásától nem fogad dokumentumokat, és a bejelentéstől, illetve tudomásra jutástól számított 30. napon megszűnik.

A költségvetési szervek hivatali kapu regisztrációját a Miniszterelnöki Hivatal mint a központi rendszer működtetője végzi. A regisztráció a kormányzati portálról és a www.ekk.gov.hu honlapról elérhető űrlapon történik elektronikus vagy postai úton. A regisztráció eredményeként a szervezet hivatali kapujának kezelésére felhatalmazott képviselő a saját ügyfélkapuja értesítési tárhelyére megkapja a hivatali kapu azonosítóját, és jogosultságot kap a részére biztosított regisztrációs felület kezelésére.

Felhasznált irodalom

- Balogh Zsolt György: Jogi informatika (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 1998)
Bokor József: Az informatika jogi szabályozása (Livermore Kft., Békéscsaba, 2005)
Halassy Béla: Ember, információ, rendszer, avagy Mit kell tudni az információs rendszerekről (IDG Hungary Lapkiadó Kft., Budapest, 1996)
Sallai–Vácziné–Aranyosné (szerk.): A hírközlés és informatika szabályozásának jogi környezete (Hírközlési Főfelügyelet, Budapest, 1999)
Torma András (szerk.): Jogi informatika (Bíbor Kiadó, Miskolc, 2001)

Hivatkozott jogszabályok

- A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény
A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény
Az elektronikus közszolgáltatásról szóló 2009. évi LX. törvény
A digitális földmérési alaptérképi adatállományok készítéséről és kezeléséről szóló 21/1995 (VI. 29.) FM rendelet
A bírósági ügyviteli szabályokról szóló 14/2002 (VIII. 1.) IM rendelet
Az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény
A nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikáról szóló 59/2007 (XII. 23.) IRM rendelet
A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala létrehozásáról, feladatairól és hatásköréről szóló 276/2006.(XII.23.) Korm. rendelet
Az elektronikus közszolgáltatás működtetéséről szóló 222/2009 (X. 14.) Korm.rendelet
Az elektronikus közszolgáltatás biztonságáról szóló 223/2009 (X. 14.) Korm.rendelet
A központi elektronikus szolgáltató rendszer igénybevevőinek azonosításáról és az azonosításról szóló 224/2009 (X. 14.) Korm.rendelet
Az elektronikus közszolgáltatásról és annak igénybevételéről szóló 225/2009 (X. 14.) Korm.rendelet